

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

Το μεγαλείο υπάρχει εκεί μονάχα, που βρῖσκεται
η απλότητα, η καλοσύνη κι η αλήθεια.

Λέων Τολστόι («Πόλεμος και Ειρήνη», μετάφρ.
Σ. Σπαθάρη, βιβλίο 4ο, Μέρος Γ. 18)

ΕΤΟΣ 45ο*

ΤΕΥΧΟΣ 242

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2000

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

	Σελ.
Η γυναίκα στον ανώτερο ρόλο της	193
Ιωάννη Θεοδορακόπουλου: Η πένια του Παπαδιαμάντη	195
Συμβουλευτική λέξη	195
Γεωργίου Σίβρη: Ο ρόλος της Θ.Ε. στην πνευματική αναγέννηση του ανθρώπου	196
Πώς τελειώνει η διαθήκη του Παναγιώτη Κανελλόπουλου	198
Λέων Τολστόι: Ο ναός της αρετής	198
Ελένης Χρυσίνα: Μια ιστορία αγάπης	199
«Ο τελευταίος Πειρασμός».....	202
Ιωάννη Βασιλή: Αυτομνηστία	203
JOSEPH JOUBERT: Από τους «στοχασμούς» του	209
Από τις διδασκαλίες του Ουίλιαμ Αϊζακσον	210
Αδας Μπρούμη: Φιλοσοφία και ζωή	213
Η λαϊκή φιλοσοφική σκέψη.....	219
Δημητρίου Ιωαννίδη: Η Ολυμπία	221
Πολ Άρθουρ Ντενμπάκ: Συμπόνια	226
Λόγοι Σοφοί	227
Α. Α. Χαμονόπουλου: Η έκφραση της χαράς στις συμφωνίες του Μπετόβεν	229
Μια εικόνα αξίζει όσο χίλιες λέξεις	238
Χαράλαμπος Μπαρτζής: Αρμονία της καρδιάς και του νου	239
Οι ιδέες των αρχαίων Ελλήνων διανοητών για την Αρετή	241
Νίκου Καρβουνή: Θεοσοφία και σύγχρονη σκέψη	243
Από τη σοφία του Βουδδά	246
Πώς τελειώνει το αριστούργημα του Βικτωρ Ουγκώ «Οι άθλιοι»	248
Λέοντα Τολστόι: Η αλήθεια βασίλειει	249
Βιβλιοκρισία	249
Πρόγραμμα ομιλιών της Θ.Ε. Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου-Μαρτίου	251
Περιεχόμενα έτους 2000	253
Μεταξύ μας	256

ΕΠΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΕΛΕΣΤΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

Βουκουρεστίου 25 Κωδ. Ταχ. 106 71, Αθήνα Τηλ. 362.0702 - 361.0961

Internet: www.theosophicalgr.com

e-mail: theosophicalgr@hotmail.com

Διανέμεται δωρεάν στις ταχυδρομικές

Εφημερίδες ΚΩΣΤΗΡΗΣ ΧΡΕΤΣΙΣΤΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Εκδόθηκε το 1999 στη Θεσσαλονίκη (Εκδόσεις Α.Ε.Ε.Ε.Ε.)

Αντιπρόεδρος: Γεώργιος Σαφής

Εκδόθηκε στη Νεοελληνική Μεταφράση

Τηλ. 45 15 01 00 00 - Νέοις 45 15 00 00 - Αριθμός 0000 Τεύχος 242

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΟΝ ΑΝΩΤΕΡΟ ΠΟΛΟ ΤΗΣ

Η γυναίκα στον πόλο τα υψηλά αναπτύσσεται, έχει τη δυνατότητα να κινείται τον άνδρα και να τον βοηθήσει στην εσωτέρεση του. Ο Ματθαίος Ιβάνοβιτς: «Η γυναίκα δεν είναι το εσθιαστικό, αλλά το υπανδρικό, βοηθάει τη δύναμη της εσωτέρεσης, τον σωτηρισμό, της τελειότητας, της πίστης και της αληθοσύνης. Η διασώθηση της γυναίκας, έχει ξεπεράσει σήμερα τις υλιστικές φιλοδοξίες των ανδρών για υπανδρή ανσωση».

Ο Βίκτωρ Ουγκώ στους «Αόλητους» τονίζει: «Η γυναίκα υπομένει και κλέβει με το τρυφερό ενστικτό της καρδιάς, που είναι αναντικείμενο. Κανένας δεν έχει να πει ποτέ ποτέ ψέμα, ποτέ και παρρησία, σαν τη γυναίκα».

Ο Πλάτων Αρκεσίου της ομιλεί βαθύτερα για το ρόλο της γυναίκας.

Στο έργο του «Στοιχεία Βιονομίας» γράφει: «*Η Υπερτάτη Σοφία δρα επί των ανθρωπίνων δια της γυναικείας καρδιάς, ήτις είναι όργανον λεπτότερον του άρρενος νου και δύναμις ισχυροτέρα (...) Το θήλυ είναι εξανθρωπιστικόν στοιχείον, το άρρεν είναι οικοδομικόν (...) Η γυνή αντλεί εκ του αοράτου <κόσμου> ζώσας ιδέας και ο ανήρ μεταβάλλει αυτές εις αθάνατα έργα³*».

Τα επιτεύγματα αυτά πραγματοποιούνται **στην αγνή γυναίκα**, όταν οι μέρβινες του βίου δεν την εξουσιάζουν και η οποία, κατά τον συγγραφέα, θα πρέπει να ζητεί από τον θείο κόσμο «Οδηγίαν και *φως*».

Η ποιήτρια **Μυρτιώτισσα** γράφοντας για τον άνθρωπο Παπαδιαμάντη σημειώνει: «... από την αγνότητα της Σκιαθίτισσας κοπέλας εξαιλλώνεται⁴».

Ο αιμίμητος καθηγητής της φιλοσοφίας και ακαδημαϊκός **Ιωάννης Θεοδορακόπουλος** σε μία διάλεξη του είπε τα εξής: «*Η Βεατρίκη αναλαμβάνει να οδηγήσει τον ποιητή <τον Βιργίλιο> στην θεα των ουρανίων οραμάτων. Ο ποιητής εκστασιάζεται τώρα καθώς θεάζεται τα τρισμάκαρα θεάματα των ουρανίων σφαιρών. Δίχως να το θέλουμε ο νους μας πάει εδώ στη Διοτίμα, η οποία στο Συμπόσιον του Πλάτωνος οδηγεί τον Σωκράτη από αναβαθμό σε αναβαθμό ως πουν τον ανεβάζει εκεί όπου είναι "το πολύ πέλαγος... τον καλού", όπου εξαίφνης ο Σωκράτης βλέπει την "φύσιν του κάλλους", την απόλυτη ομορφιά σε όλη τη λαμπρότητα και αιωνιότητά της. Και αυθόρμητα, πάλιν ο νους μας πετάει στο δεύτερο μέρος του Faust, όπου η λυτρωμένη Μαργαρίτα υποδέχεται στον ουρανό τον αγαπημένο της, τον Faust, και γίνεται οδηγός του προς τα πάνω, προς τις ανώτερες σφαίρες, όπου βασιλεύει η αιωνία αγάπη*

Οι τελευταίοι στίχοι του Faust "**Το αιώνιο γυναικείο μας ελκύει προς τα πάνω**", ταιριάζουν και για τη Μαργαρίτα και για τη Βεατρίκη και για τη Διοτίμα⁵».

1. Γ. Μαρκάκη, «Οι δύο μεγάλοι απόστολοι της Αγάτης, Μ. Γκάντι-Α. Σβαϊτσερ, Αθήνα 1968, σελ. 28.

2. «Έκδοτ. Επιμορφ. Οργανισμός», Μετάφρ. Μ. Ανγέρη, Αθήνα 1958, Μέρος 5ο, βιβλ. 3,1

3. Νέα έκδοση «Ιδεοθέατρον», Αθήνα 2000, κεφ. Σ. Τ.

4. Μυρτιώτισσας «Απαντα», εκδ. «Alvin Redman», Αθήνα 1965, σελ. 305.

5. Ομιλία στην αρχαιολογική εταιρεία στις 26/11/1965. «Νέα Εστία», Χριστοφύεννα 1965.

Η πενία του Παπαδιαμάντη

Από άρθρο του αείμνηστου ακαδημαϊκού και καθηγητή
της Φιλοσοφίας Ιωαν. Θεοδωρακόπουλου

«Σύντροφός του παντοτινός ήτανε η πενία. Και είναι τούτο γενικό γνώρισμα των ανθρώπων του πνεύματος. Πενία που πολλές φορές αγριίζει την αθλιότητα. Όμως ο Παπαδιαμάντης ποτέ δεν γογγύζει για τη φτώχεια του, την υπομένει σερνά και δουλύνει μένοντας κλεισμένος μέσα του, χωρίς ποτέ να προδίνει τον εαυτό του. Η πενία είναι εδώ συνδυνασμένη με την κατακάθιση ηθικότητας. Και θάλεγε κανείς πως η μια θρέφει την άλλη.

Ο Παπαδιαμάντης είναι παρόδειγμα πνευματικού ανθρώπου. Για την εποχή μας μάλιστα, που πάει να ζανει το πνεύμα γρήμη, την αλήθεια φαινόμενο, την ουσία λεπτομέρεια και την τέχνη τέχνασμα, ο Παπαδιαμάντης σα μωρή η μπορεί να μας βοηθήσει σε μια γάθωση».

(«Νέα Εστία», Χριστούγεννα 1941, σελ. 40)

Συμβουλευτική λέξη

Κατά την δευτέρα εξατοντατηρίδα εξουσε εις την Ρώμη ο αυτοκράτωρ Τίτος Ανθήςιος Φούλβος Βιόνιος Αρριος, καλούμενος εν συντομία Αντωνίνος Πιος (ευσεβής). Ο λαός τον πολυαγαπούσε, διότι η βασιλεία του συνεδέθη με την ειρήνη και ευημερία, χωρίς πολέμους, επαναστάσεις και συννομώσεις, που αποτελούν την μάστιγα του παρελθόντος.

Όταν ήτο ξαπλωμένος στην επιθανάτια κλίνη, τον περιεστοίχιζαν πολλοί Ρωμαίοι ηγέτες και ανάμεσά τους ο Μάρκος Ανθήςιος, ο οποίος επρόκειτο να τον διαδεχθεί και του εξήτησε να του διδάξει την φιλοσοφία της ζωής, που είχε φέρει τόσο θαυμαστά αποτελέσματα. Καθώς περίμενε την απάντηση του θνήσκοντος αυτοκράτορος, η αντιπροσωπεία των ηγετών ετήρησε νεκρική σιγή. Τελικά, ο Αντωνίνος επρόφερε μία μονάχα λέξη:

AEQUANIMITAS = ΑΤΑΡΑΞΙΑ

ΘΕΟΣΟΦΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ Θ.Ε. ΣΤΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Του Γεωργίου Σίβρη
ΓΓ. της Θ.Ε. της Ελλάδος

Το θέμα μας είναι ποιος είναι ο ρόλος που διαδραματίζει η Θεοσοφική Εταιρεία στα πνευματικά δοθέντα της ζωής και ποια είναι τα όρια εντός των οποίων γίνεται στα πλαίσια της εφαρμογής του Θεϊού Σχεδίου της εξέλιξης.

Κατ' αρχήν, η ίδρυση της Θ.Ε. δεν είναι επιπόνηση μιας ομάδας ανθρώπων που αποφάσισαν ξαφνικά να συστήσουν ένα πνευματικό σωματείο. Οι πραγματικοί ιδρυτές της Εταιρείας, όπως αναφέρεται σε πλείστα όσα θεοσοφικά κείμενα, ήταν οι Διδάσκαλοι της Σοφίας.

Στο Χρυσό Βιβλίο της Θ.Ε. διαβάζουμε εν προκειμένω τα εξής: Η Παγκόσμια «Λευκή Αδελφότητα» σε μια στιγμή που ο κόσμος είχε βυθιστεί επιζίνδυνα στο τέλμα της υλιστικότητας, ανέθεσε, ούτως ειπείν, σε δύο Διδασκάλους της Σοφίας, να επιχειρήσουν να θέσουν στη διάθεση της ανθρωπότητας, ένα μέρος της αποχρυσμένης γνώσεώς των, αναφορικά με τη φύση της υπαρξέως και την ανθρωπινή δομή, και να συγκρατηθεί η ανθρωπότητα από το επιζίνδυνο ολισθημα. Τα αόρατα αυτά όντα, τα οποία ήταν οι αγγελιοφόροι και οι εντολοδόχοι της ουράνιας πνευματικής ιεραρχίας, είχαν τους γήινους εκπροσώπους των, οι οποίοι μετέφεραν τις οδηγίες τους και καθοδηγούσαν τους γήινους μαθητές τους στην απόχρυση Ατραπό της Μαθητείας. Όπως επισημαίνει η Ε.Π. Μαλαβάρονη, «Η πρωταρχική Ιδέα των εσωτερικών ιδρυτών ήταν η Δημιουργία προήγου παγκόσμιου Αδελφότητος και όχι μια καθαρά διανοητική μελέτη της αποχρυσμένης υπερφυσικής πλεονείας». Τονίζοντας έτσι την επιτακτική ανάγκη της πνευματικής αφύπνισης και αναγέννησης του ανθρώπου.

Όπως όλες οι γνήσιες φιλοσοφικές κινήσεις, έτσι και η Θ.Ε. δημιουργήθηκε με σκοπό να βοηθηθούν οι φοιητές ψυχές να βρουν το δρόμο τους και να προετοιμαστούν για το μεγάλο ταξίδι της επιστροφής στην ουράνια κατοικία τους, ένα οδοιπορικό που περιγράφεται σ' όλες ανεξαιρέτως τις θρησκευτικές παραδόσεις, τις περισσότερες φορές κατά τρόπον αλληγορικό με μύθους και παραβολές.

Είναι ένα ταξίδι που οδηγεί την ψυχή, μέσω της καθαρτήριοι διαδιδασκίας, από την χοϊζότητα στην πνευματιζότητα.

Προς εκπλήρωση του θεάρεστον αυτού έργου, ο πνευματιζός κόσμος έχει θεσπίσει από αρχαιοτάτων χρόνων το θεσμο των Μυστηρίων, ένας χώρος στον οποίον γίνοντο δεξιές και εισηρχοντο μόνον οι καταλληλά προετοιμασμένες ψυχές.

Το προκαταρκτικό και προπαρασκευαστικόν αυτό έργο ελάμβανε πάντοτε χώρα σε πνευματικούς χώρους, όπως είναι η θεοσοφική εταιρεία, και άλλες παλαιότερα πνευματικές κινήσεις και εσωτερικά τμήματα, τα οποία αποτελούσαν τρόπον τινά, τον πρόδρομο των Μυστηρίων, αφού από τα μέλη των ομάδων αυτών, γίνετο η διάλογη των προνομιούχων, ούτως ειπείν ψυχών, οι οποίες είχαν περατώσει το προπαρασκευαστικό τους έργο και είχαν ολοκληρώσει επιτυχώς την προβλεπόμενη απ' τους πνευματικούς κανόνες καθαρτήριο διαδιδασκία.

Με την έννοια αυτή, το έργο της Θ.Ε. είναι θεάρεστο και ιερό, διότι είναι ηθικοπλαστικό κι αναμορφωτικό, και εντάσσεται μέσα εις τα πλαίσια της εφαρμογής του Θείου Σχεδίου της εξέλιξης και δεν μπορεί παρά να τείλει υπό την αγκυρά του Πνευματικού Κόσμου, αφού στις τάξεις της διαπαιδευγόνται, διαπλάσσονται κι αναορθνύονται οι μέλλοντιζοι ήρωες, οι αγωνιστές του πνεύματος. Ας μη λησμονούμε ότι ο Κριναμμούρι, πριν ανακηρυχθεί απ' τον Πνευματικό Κόσμο σε Περζωσμο Αναμορφωτή της Ανθρωπότητας, εθίγειν σε επι αρχαία χρόνια στο χώρο της θεοσοφικής οικογένειας, όπου εκπαιδεύτηκε από εμπειρους διδασκάλους και υπέβληθη στην ανάλογη μνηστήρη διαδιδασκία.

Αντικειμενικός σκόλος της Θ.Ε. όπως τονίζει η Ε.Π. Μπαλβάτση, είναι να δημιουργήσει αληθινούς θεοσώφους αληθώς θρησθένόμενα άτομα, που είναι πρόθυμοι να εφαρμόσουν στη πράξη το ευγενέστερο ηθικό ιδεώδες. Και η σημερινή Πρόεδρος της Θ.Ε. Ράντα Μπερνιέ, επισημαίνει τα εξής: «Ζούμε σ' έναν αιώνα, όπου υφάρχουν πολλές προκαταλήψεις ενάντιον της εγκράτειας, της αυτοκυριαρχίας και της θυσίας, των προσωπικών απολαύσεων και επιδιώξεων. Η θεοσοφική διδασκαλία δεν μπορεί να είναι δημοφιλής σε όλους, διότι λέγει ασυνθίβαστα κι ανυποχώρητα, ότι η προσωπικότης πρέπει να υποταχθεί για να υπάρξει ηθική και πνευματική πρόοδος. Αυτό συνεπάγεται ασυνήθιστο σθένος και μια πολύ ισχυρή θέληση».

(Περύληψη ομιλίας στα πλαίσια του εορτασμού των 70 χρόνων από την ίδρυση της Θ.Ε. στην Ελλάδα)

Πώς τελειώνει η διαθήκη του Παναγιώτη Κανελλόπουλου

Η σεμνότητα και η τρυφερότητα του ανδρός

Επιθυμώ —και απαιτώ να γίνει σεβαστή η επιθυμία μου αυτή— να μη γίνει η ζηδεία μου δημοσία δαπάνη, να μη απονεμηθούν τιμές, να μη εκφωνηθούν επικηδείοι λόγοι· νεκρώσιμη ακολουθία να ψαλεί στο ναό του Α΄ Νεκροταφείου Αθηνών, και να πλαγιάσω πλάι στους γονείς μου, πλάι στον Δημήτριο Γούναρη, πλάι στον αδελφό μου Αναστάσιο και στον επ' αδελφή γαμπρό μου Αλέξανδρο Ζήση. Εκεί θα περμίνω να πλαγιάσει ξανά κοντά μου, όταν σημάνει και η δική της ώρα, η σύζυγός μου.

Αθήνα, 11 Φεβρουαρίου 1976

*Παναγιώτης Κανελλόπουλος
(«Νέα Εστία», 1/3/1987)*

Ο ναός της αρετής

«Ονειρεύτηκα ότι περιπλανιόμουν μέσα το σκοτάδι και ξαφνικά βρέθηκα περιτριγυρισμένος από σκηνιά. Κι όμως περπατούσα χωρίς να νιώθω φόβο. Άξαφνα, ένα μικρό σκηνί μ' αρπάζει με τα δόντια του από την αριστερή γάμπα και δε μ' αφήνει. Κάνω να το πνίξω με τα χέρια μου. Μόλις κατάφερα ν' απαλλαγώ, ένας άλλος μεγαλύτερος σκύλος αρχίζει να με δαγκώνει. Τον πιάνω να τον τινάξω μακριά, μα όσο τότε σηκώνω τόσο εκείνος γίνεται μεγαλύτερος και πιο βαρύτες. Βλέπω να έρχεται ο αδελφός Α. Με παίρνει από το μπράτσο και τραβούμε σ' ένα χτίριο, που για να μπει κανείς θάπρεπε να περάσει πάνω από μια στενή σανίδα. Καθώς πάτησα πάνω, η τάβλα άρχισε να λιγαιέ κι έπεσε, και μόλις πρόγτασα να πιαστώ σ' ένα φράχτη για να μην πέσω.

Ύστερα από μεγάλες προσπάθειες σέρνομαι πάνω στο φράχτη, έτσι που τα πόδια μου χρέμονται από το ένα μέρος ως το κορμί από το άλλο. Γυρίζω το κεφάλι και βλέπω τον αδελφό Α... όρθιο πάνω στο φράχτη, να μου δείχνει μια μεγάλη δεντροστοιχία κι έναν κήπο όπου βρισκόταν ένα μεγάλο και λαμπρό χτίριο.

Ξύπνησα. Θεέ μου, Μεγάλε Αρχιτέκτονα τον Σύμπαντος, βοήθησέ με να γλιτώσω από τα δόντια των σκύλων -**τα πάθη** μου. Βοήθησέ με να μπω στο ναό της αρετής που αξιούθηκα ν' αντικρύσω στον ύπνο μου».

Λέων Τολστόι («Πόλεμος και Ειρήνη», βιβλίο 2ο,

Μέρος Γ, 10 Μεταφρ. Σ. Σπαθάρη

Μια ιστορία αγάπης

Της Ελένης Χρυσίνα

Το άνθος μέσα στην πλάση είναι το χαμόγελό της.

Το άνθος μέσα στον κόσμο είναι η μαρτυρία του ωραίου, της αρμονίας και της ευγένειας.

Το άνθος είναι ο θρίαμβος της ζωής και εκδίλωση της πιο σοφής δημιουργίας.

Η παρουσία του λουλουδιού κάνει την πιο σκληρή πέτρα να πάρει ζωή. Κι ένα μοναχικό λουλούδι, μπορεί να δώσει τόνο σ' ένα εκτεταμένο τοπίο με την φόρμα του, το χρώμα του, τ' άρωμά του. Το άνθος είναι η εκδίλωση της μεγάλης αγάπης των στοιχείων της φύσης: Φωτιάς του ουρανού, Νερού και Αέρα που αγκαλιάζουν τη γη και αναπαράγουν τη ζωή.

Το άνθος είναι η ιστορία αγάπης μεταξύ των ζωντανών υπάρξεων: πτηνού, εντόμου, λουλουδιού, που ενώνουν τη μοίρα τους για να συνεχίσουν τη ζωή.

Μέσα στη λαμπρότητα των χρωμάτων, στην ηδονή των αρωμάτων, στους θείους ήχους, στο άπλετο φως, κάθε λουλούδι σαν ζωντανό πλάσμα χαίρεται την εξασφαλισμένη σμίκξη του. Γιατί το άνθος, τι άλλο είναι στους βιολογικούς και φυσικούς όρους του σύμπαντος, παρά η τελειότητα του έρωτα. Ο ολοκληρωμένος έρωτας. Τη χαρά, την αγαλλίαση, την ευτυχία της ένωσης, άρρηκτες στην μοναδικότητά τους, μόνο το λουλούδι φαίνεται να κατέχει. Κι αυτή την ειρήνη, την ευτυχία, την ευδαιμονία, την προσφέρει δίχως μέτρο, με αφθονία, σαν το κοιτάμε, σαν το μυρίζουμε, σαν το θαυμάζουμε.

Τίποτα δεν είναι πιο όμορφο, πιο τέλειο, όσο ένα λουλούδι για να θέλξει και ν' αποπλανήσει. Δεν καταβάλλει καμία προσπάθεια για ν' αυξήσει τα προσόντα της γοητείας του. Το λουλούδι είναι ωραίο.

Μέσα στη ζέση του αρωματισμένου κάλυκα του πορφυρού της ροδιάς, του κόκκινου της παπαρούνας, του γαλάζιου του δενδρολίβανου, του μη με λησμόνει, του άσπρου της αμυγδαλιάς και της ακακίας, της φράουλας, του χρυσαφένιου της μαργαρίτας, της φρέζιας, τη ντομάτας, στο μαβί του κυκλάμινου και της πασχαλιάς, της μελι-

«Ο τελευταίος πειρασμός»

Επιστολή του Νίκου Καζαντζάκη στον Σουηδό καθηγητή Μπέργκε Κνες, που μετέφρασε στην πατρίδα του ένα σημαντικό μέρος του έργου του, στέλνοντάς του τον «Τελευταίο πειρασμό»

«Θέλησα (με το βιβλίο αυτό) ν' ανανεώσω και να συμπληρώσω τον ιερό Μύθο, όπου στηρίζεται ο μέγας χριστιανικός πολιτισμός της Δύσης. Δεν είναι απλός «βίος του Χριστού», είναι μια επίμονη, άγια, δημιουργική προσπάθεια να ξανασαρκώσω την ουσία του Χριστού, αναγνωρίζοντας τις σκουριές, τις ψευτιές και τις μικρότητες που του φόρτωσαν όλες οι εκκλησίες κι όλοι οι ρασοφόροι της Χριστιανοσύνης.

Συχνά τα χειρόγρατά μου, όταν τον έγραφα, ήταν μουντζαλωμένα, γιατί δεν μπορούσα να κρατήσω τα δάκρυα. Παραβολές που δεν ήταν δυνατόν ο Ιησούς ν' αφήσει όπως τις αναφέρουν τα Ευαγγέλια, τις συμπλήρωσα και τους έδωσα το υψηλό και σπλαχνικό τέλος που ταιριάζει στην καρδιά του Ιησού. Λόγια που δεν ξέρουμε αν είπε, τα βάζω στο στόμα του γιατί αυτά έπρεπε να πει, αν οι Μαθητές του είχαν την ψυχική του δύναμη κι αγνότητα». (13/11/1951)».

(«Νέα Εστία», 1992, σελ. 1589)

(Από αθήνα τον Ε.Ν. Μόσχου)

Προσέξτε τις σκέψεις σας, γιατί γίνονται λέξεις.

Προσέξτε τις λέξεις σας, γιατί γίνονται πράξεις.

Προσέξτε τις πράξεις σας, γιατί γίνονται συνήθειες.

Προσέξτε τις συνήθειές σας, γιατί γίνονται ο χαρακτήρας σας.

Προσέξτε τον χαρακτήρα σας, γιατί γίνεται το πεπρωμένο σας.

Ιντίρα Γζάντι

ΑΥΤΟΜΥΗΤΙΚΗ

Του αείμνηστου Ιωάννη Βασιλή

Με την αυτοσχέδια αυτή λέξη «αυτομυητική» θέλω να χαρακτηρίσω την μέθοδο εκείνη με την οποία μπορεί, να επιτύχει ο σημερινός στοχαστικός μελετητής, εν μέρει τουλάχιστον, τα όσα άλλοτε επετύγχαναν με την μύηση στις κλειστές σχολές οι ολβίοι πρόγονοί μας.

Ο Ευριπίδης χαρακτηρίζει έτσι εκείνους όσοι κατόρθωσαν να μπουν σ' αυτές τις εσωτερικές οργανώσεις και να υποστούν την μύηση: «Ολβίοι οι δια των μυστηρίων διελθόντες. Ούτοι γνωρίζουν την αρχήν και τον σκοπόν της ζωής».

Επομένως μύηση σημαίνει γνωσιολογικό κατόρθωμα που ο σημερινός ερευνητής του διαστήματος, και της γενέτειράς του γης, νομίζω, ότι δεν τολμά να ισχυρωθεί ότι το επέτυχε. Γιατί ακόμα η επισημη δεν μας έδωσε ικανοποιητικό ορισμό περί ζωής, αφού αγνοεί και την αρχήν και το τέλος της. Τούτο είναι και το δυσκολότερο αίτημα που αντιμετωπίζει η ανθρώπινη σκέψη. Αλλά και από άλλα σοξόμενα σχετικά με την μύηση, με αυτή τη λέξη εννοούσαν την δόξαση, την τέλεση, δηλαδή την ατομική προσπάθεια, η οποία οδηγούσε τον μυστή σε ηθικά, σε ψυχικά και σε πνευματικά επιτεύγματα, που τον χάριζαν, τελικά, σοφία και μακαριότητα.

Αυτά τα δυο αγαθά ανέχθεν ο άνθρωπος της γης επιδιώκει ν' αποκτήσει με όσα μέσα διαθέτει. Αλλά για να τα επιτύχει σαν αγαθά του αναφαίρετο, πρέπει να γνωρίσει την αλήθεια. Και τα μέσα που διαθέτει γι' αυτό το εγχείρημα είναι οι αισθήσεις του, το λογικό του, οι ψυχικές του δυνάμεις.

Τους σύγχρονους στοχαστές, μπορούμε να τους χαρακτηρίσουμε, γενικά, σαν λογικιστικούς ή λογιστικούς κατ' Αριστοτέλη και σαν μυστικούς ή διασθητικούς, όπως συνήθίζουν να τους ονομαζουν σήμερα.

Και οι δυο όμως αυτές κατηγορίες, πρέπει να το αναγνωρίσουμε, ειλικρινά, προσπαθούν να πλησιάσουν, να γνωρίσουν και να κατακτήσουν την αλήθεια.

Ομως, η κάθε μία απ' αυτές, μεταχειρίζεται δικό της τρόπο και ακολουθεί άλλο δρόμο.

Οι λογιστικοί, εμπνέονται και καθοδηγούνται από τις αρχές της Νοησιακής και της Αισθησιακής Φιλοσοφίας, η οποία στηρίζει την αποκτηση των γνώσεων αποβλεπτικά και μόνον στην ικανότητα των πέντε αισθήσεων και στη δύναμη του Νοού. Και οι Επιστήμες οι θετικές στα ίδια βάθρα θεμελιώνουν τα πορίσματά τους. Αντλούν δε το κινός τους και την γοητεία τους από το πείραμα και την απόδειξη.

Ετσι, οι λογιστικοί κινούνται άνετα και βρίσκουν εύκολα και άφθονα τα μέσα της καταπόνησής τους στα συγγράμματα, στα ανώτατα εκπαιδευτήρια, στις διάφορες και ποικίλες Σχολές. Η απλή επιθυμία τους για πρόφωση ικανοποιείται εύκολα.

Οι μυστικοί ακολουθούν την Εσωτερική λεγόμενη Φιλοσοφία, η οποία σαν μέσον αποκτησεως της Γνώσεως παραδέχεται τις ψυχικές δυνάμεις που φωλιάζουν μέσα στον πυρήνα της ανθρώπινης υποστάσεως. Αυτές όμως στους περισσότερους ανθρώπους βρίσκονται σε λανθάνουσα κατάσταση, για να εκδηλωθούν δε και ν' αναπτυχθούν, απαιτούνται ωρισμένοι όροι και κατάλληλες συνθήκες.

Ενώ όμως οι λογιστικοί βρίσκουν εύκολα και άφθονα τα μέσα για την επίδοσή τους, οι μυστικοί, αντίθετα, έχουν περιορισμένα και δυσχερέστα τα μέσα για την κατάρτισή τους.

Σπάνια είναι σήμερα τα σοβαρά συγγράμματα τα ασχολούμενα με τον Εσωτερισμό. Όσα δε σοβαρά απ' αυτά κυκλοφορούν είναι γραμμένα σε συμβολική και αλληγορική γλώσσα. Τα περισσότερα είναι Ινδικής προελεύσεως, αμφίβολον, κατ' εμέ, αξίας. Τα τελευταία προέρχονται από δυο φιλοσοφικά συστήματα του Σακιάνα και των Βεντάντα.

Αυτά κυρίως διδάσκουν, όσα τουλάχιστον έχουν μεταφρασθεί στην Ελληνική, την αυτοκυριαρχία και την εκδήλωση δυνάμεων από τον άνθρωπο για να καταπλήρουν και να φθάσουν στην θαυματουργία. Υποδεικνύουν μεθόδους ατομικών ασκήσεων για την αποκτηση των ικανοτήτων αυτών, οι οποίες συχνά αποβαίνουν επικίνδυνες και ολέθριες για τους ασκούμενους εάν δεν παρακολουθούνται από πεπειραμένους Διδασκάλους.

Θα ελάμβανα το βάρος για κεινούς που ρέπουν προς τον εσωτερισμό να τους συστήσω για ν' αποκτήσουν μετά λόγον την αυτοκυριαρχία, να στραφούν στους αρχαίους Έλληνες συγγραφείς και φιλοσόφους. Η απάθεια και η αταραξία διδάσκονται εις τα σωζόμενα των Στοικίων. Το θαυματουργό σύγγραμμά γραμμένο στην Ελληνική του Μάρκου Αυρήλιου «Τα εις εαυτόν» είναι το ανεκτίμητο εφόδιο για

κάθε στοχαστή. Το εργαλείο του Επιστήτην πρέπει να είναι το Εργόλειο του κάθε μυστικού.

Τα σωζόμενα των Ηιθαγόρειων αποτελούν το Α και το Ω των μυστικών. Ο αυτοέλεγχος «Τι είπον, τι έκαμα, τι παρέλειπα να πράξω;» στον οποιον υπεβάλλοντο οι Ηιθαγόρειοι, είναι απαρχή της στροφής προς την εσωτερική μας υπόσταση. Είναι η απαρχή της ενδοσκόπησης, που μια μέρα είναι δυνατό να φθάσει και στο μυστικό εκείνο διάλογο που θα αποβεί ο οδηγός και ο καλύτερος εκπαιδευτής μας. Από και μέσα θα ακουσθεί η βροντερή φωνή της σιγής που θα φωτίσει το Νου μας.

Οι μυστικοί, όμως, απο τότε που σιγήσαν τα μυστήρια, που έδρασαν τόσο θετικά στη χώρα μας και ανέδειξαν στους Σοφούς και τους υπέροχους μυστές, έχασαν τα ασφάλειά τους όπου «βουίζανε» άγθονα τα μέσα για την ικανοποίηση της ψυχής που αισθανοντοσαν για την απόκτηση της Εσωτερικής τους υφροφίας. Βέβαια σήμερα λειτουργούν κλειστές μυστικές οργανώσεις και ισχυρίζονται ότι ακολουθούν την παράδοση της Εσωτερικής Φιλοσοφίας. Αντιζών όμως, αυτά τα μυστικά κέντρα έχασαν την ακτινοβολία και την θερμή της Ιερής Εστίας που άλλοτε κατέκαιε τα ανθρώπινα πάθη, εφώτιζε και μετεμορφωνε τους εις αυτά φοιτούντας σε αγνούς μυστές και σε φωτοδοτές της αμνητον κοινωνίας. Η ακτινοβολία τους δεν ξεπερνάει την ακτινοβολία της γαλήνης που ανάβει με λουμίνια από χόρτο. Είναι απλές πυρολαμπιδες!

Αλλά εάν τηρηθούν οι όροι τους οποιους ο κηρύξ των Ελευσινίων διέγραφε την πρόορηση του κατά την σινάξη της ποιμνής απο την Αθήνα στην Ελευσίνα, γιατί να μη λειτουργήσουν και σήμερα Εσωτερικοί κύκλοι, που οι μυστικοί θα εύρισχαν το ψυχικό τους κατά υγιος; Και η πρόορηση εκείνη ελεγε «Ας απέλθω εκείνος που δεν έχει καθαράς χείρας και την φωνήν αέννετον (δηλ. ο φαλάτς)».

Αλλά εγ ιστώ την προσοχή στο εξής άτοπο για κάθε έρευνήτη: Εάν οι στοχαστές κατεχώνται από την τυφή πίστη και την προσήλωση στο αλαθητο των μεθόδων που ακολουθούν, η μονομερεια τους θα τους οδηγήσει ασφαλέςτατα σε ψυχικό και διανοητικό αδιέξοδο. Ο αντιζημενιζός τους σοφός, που είναι η κατάκτηση της αλήθειας θ' απομακρύνεται συνεχώς.

Τα κενά που θα συνάντουν στις ατομικές έρευνές τους, οι απορίες, οι εσωτερικές ανησυχίες, τα ανήγνιατα και τα προβλήματα που θα παρουσιάζονται σε κάθε τους βήμα, είναι ψυχικό να μη ικανοποι-

ούνται πλήρως. Τότε, η αμφιβολία, ο σκεπτικισμός και οι ανάγκες μιας οποιαδήποτε εσωτερικής ισορροπίας θα τους οδηγήσουν ή εις τον αγνωστικισμόν ή εις το Δόγμα. Και τα δύο αυτά διανοητικά νοσήματα είναι ολέθρια και ανασχετικά της εξέλιξεως του πνευματικού ανθρώπου. Είναι ο τάφος του στοχαστού που αντί να διαλογίζεται, θα πιστεύει και αντί ν' ακτινοβολεί φως, θα καταντήσει άωνηση σκοτεινή, αυτόχειρας για τον εαυτό του, καταστρεπτικός για τους άλλους. Γι' αυτό στις επιδόσεις αυτές χρειάζεται ο φωτισμένος Διδάσκαλος και στενή και ειλικρινή συνεργασία με τους ομοϊδεάτες.

Αλλά ίσως μ' ερωτήσεις: Μας θέτεις σ' ένα δίλημμα. Δεν μπορείς να μας βγάλεις από τούτο το αδιέξοδο; Εγώ, όχι. Είμαι κι εγώ ένας απλός θνητός, ένας απλός ερευνητής. Σας προσκομίζω πάντοτε τα πορίσματα των σοφότερων μου, που έτυχε να γνωρίσω ή να διαβάσω.

Και αυτοί οι σοφοί λένε: «Όταν ο άνθρωπος θέτει ένα σκοπό στη ζωή του, πρέπει με καθαρότητα και σαφήνεια να καθορίζει αυτό τον σκοπό. Πρέπει να γνωρίζει καλά ότι ο διαλογισμός του έχει δημιουργική και ελκτική δύναμη την οποία πρέπει να χαλινάσκει και να κατευθύνει σε όποιο σημείο αυτός θέλει. ● άνθρωπος είναι ένα αυτοδύναμο και ανεξόριστο δυναμικό εγώ. Έχει δικαίωμα να προσδεύει και να μάθει την αλήθεια. Κανείς δεν μπορεί να εμποδίζει στην προσπάθεια αυτή. Γιατί η φύσις του έχει δώσει το δικαίωμα να φθάσει στην τελειότητα, να αναδειχθεί Θεός, προσωπικός Λόγος. Μόνον η άγνοιά του, οι αδυναμίες του, η σκηνηρία της σκέψεώς του και η ατονία της βουλήσεώς του, θα τον εμποδίσουν να φθάσει εκεί που τον προσορίζει η Θεία Νομοτέλεια». Γι' αυτό αποβαίνει πρωταρχικό μέλημα το ξεροζίζωμα όλων αυτών των αδυναμιών — απαιτείται η κάθαρση.

Επί του προκειμένου ερωτώ: Οι στοχαστές μας, Λογιστικοί ή Μυστικοί, έχουν καθορίσει τον σκοπό τους; Μας έδωσαν ένα ορισμό του τι είναι η αλήθεια; Έχουν σαφή ιδέα του αντικειμένου που ζητούν να συλλάβουν;

Αυστηρώς τα συγγράμματα πολλών φιλοσόφων συγχρόνων και παλαιών φανερώνουν την πεποίθησή τους ότι η αλήθεια δεν είναι προσίτη στον άνθρωπο. Ο άνθρωπος αισθάνεται ένα δέος για την ενατένιση της αλήθειας. Οι δε θεολόγοι χριστιανοί φθάσανε, ερημνεύοντες την απάντηση του Ιησού στην ερώτηση: «Τι εστί αλήθεια; ότι εγώ ειμί η αλήθεια», να πουν ότι ο Ιησούς ευρέθη σε αδυναμία να καθορίσει και αυτός τι είναι αλήθεια και είτε αυτά που είπε. Καθ' ημάς όμως έτσι έπρεπε να απαντήσει και θα το αναπτύξουμε παρα-

κάτω. Θα σας αναφέρω τι γράφει, κάποιος συγγραφέας για ένα σύγχρονο φιλόσοφο, ο οποίος απευθυνόμενος προς το υπέρτατον Όν έλεγε: «Πάτερ, εαν κρατείς την αλήθεια εις την δεξιά σου και την ικανότητά της ερευνής εις την αριστεράν σου, δώσε μου την τελευταία, διότι η αλήθεια ανήκει μόνο εις Σε». Και άλλος επαναλαμβάνει το του Πλουτάρχου αλλοιομένο: «Ο Σαταν κατείχε την αλήθεια στον ουρανό χαωσμένην σ' ένα καθρέπτη. Για να φέρει σύγχυση στους ανθρώπους πέταξε τον καθρέπτη στη γη που φυσικά έγινε χίλια κομμάτια. Κάθε άνθρωπος που βρῖσκει ένα κομμάτι και βλέπει μέσα τον εαυτό του νομίζει ότι ευρήκε όλη την αλήθεια, ενώ κατέχει ένα μέρος της αλήθειας». Αλλά ο Πλουτάρχος αναφέρει ότι οι άνθρωποι της γης συνεργαζόμενοι πρέπει να μάζεψουν τα κομμάτια της αλήθειας να τα συγκεφαλαιώσουν για να βρουν ολοκληρωμένη την αλήθεια. Τούτο είναι πολύ διαφορετικό.

Τώρας ας δούμε τι λέμε οι σοφοί που γνωρίσαμε και διαβάσαμε.

Η αλήθεια είναι η Γνώση. «Γνώση αλάθητη», αυτό σημαίνει η επιμολογία της λέξεως. Απο το στερητικό Α και το λανθάνομαι. Αλλά τίνος πράγματος Γνώση; Γνώση των ουσιών και των Νόμων της φύσεως. Γνώση των μορφών και των συνειδησεών. Γνώση της προελεύσεως τους και της συνθέσεώς τους. Γνώση των γνωρισμάτων τους, των ιδιοτήτων τους, των ενεργειών τους. Νομίζω ότι είναι ένας ολοκληρωμένος ορισμός που ικανοποιεί και τον πιο απαιτητικό ερευνητή.

Τώρα ας δούμε ποια μέσα διαθέτει ο άνθρωπος για την απόκτηση της ολοκληρωμένης αυτής Γνώσης. Εδώ πρέπει να συγκεράσουμε τα μέσα που μεταχειρίζονται χωριστά οι Λογιστικοί και οι Μυστικοί.

Οι πέντε αισθήσεις και ο Νους ανήκουν στο ενεργητικό μέσο που διαθέτει η συνείδηση και που είναι η Εσωτερική υπόσταση του ανθρώπου. Αυτή είναι το ζινούν, το δίδον ζωή, ενέργεια, γνωστική ικανότητα στην μορφή που λέγεται άνθρωπος. Συνεπώς χρειάζεται συνλειτουργία αισθήσεων, Νου, ψυχής.

Η συνείδηση η ψυχή έχει ένα πλουσιώτατο απόθεμα γνώσεων και ικανοτήτων, τις οποίες απέκτησε από διαφορές διαβιώσεις που πέρασε από την κλίμακα της ζωής. Οι σύγχρονοι ψυχαναλύτες τις χαωκτηριάζουν σαν υποσυνείδητο και το περιορίζουν οι περισσότεροι στο περίφημο «λίμπιντο», δηλ. στις αποθιμμένες επιθυμίες. Στο κατώφλι όμως της συνειδησεως βρίσκονται υπνωτισμένες γνώσεις και δυνάμεις, που περιμένουν την ενλόγημενη πνοή που θα τις αφυπνίσει για να μας φωτίσουν το παρελθόν που έχουμε διανύσει και να μας μιλή-

σουν ή να μας ψιθυρίσουν γιατί γι' αυτό το σιωπηρό άγνωστο που μας διαφεύγει αλλά ωστόσο είναι η ιστορία της ψυχής ενός εκάστου από μας. Αυτές όμως βουσκοονται σε λανθάνουσα κατάσταση τον κοινό άνθρωπο. Για να εκδηλωθούν χρειάζονται ορισμένες συνθήκες και ειδικοί όροι. Πρώ πάντως χρειάζεται αρμονική σύλληψη λειτουργία οργανισμού και ψυχής.

Τούτο κατορθώσαν οι πραγματικοί μύστες όταν απολυνθούσαν τους βιονομικούς κανόνες μιας πρωταρχικής ζωής. Ποιοι ήσαν αυτοί οι Κανόνες; Θα τους αναπτύξουμε σε προσεχή μελέτη. Σήμερα τούτο μπορούμε να τονίσουμε: Οτι σύμφωνα με την κοσμοθεωρία των Εσωτερικών Σχολών η ανθρώπινη υπόσταση (συνείδηση και μορφή) προήλθε και ανήκειται από τις ουσίες που συνθέτουν την όλη φύση. Η φύση διέπεται από Νόμους. **Ο βασικός της Νόμος είναι η αρμονία**, η οποία διακανονίζει τις μεταξύ ουσιών, μορφών και συνειδησεων σχέσεις, προς τον σκοπόν της αενάου εξέλιξεως, μεταμορφώσεως, τελειοποιήσεως και θεοποίησεως αυτών, δια της αλληλεπιδράσεως και του έρωτος.

Τούτο το Νόμο πρέπει να εκδηλώσει κάθε συνείδηση σαν δικό της Νόμο για να μπορέσει να πλησιάσει και γνωρίσει την Αλήθεια. Όταν λοιπόν ο Ιησούς έλεγε ότι εγώ εμί' η Αλήθεια, υπενόει ότι είχε εκδηλώσει σαν Νόμο της ψυχής του την αρμονία και αυτήν edίδαζε και εξέλιττεσε με το ζήλημα της καθολικής αγαθής. Και ο Ιησούς αγάπησε το Παν και είχε αφομοιωθεί με τον Πατέρα, δηλ. με την **Δύναμη εκείνη που έχει την πλαστική ικανότητα να συνθέτει και να εξελίσσει το Παν**. «Εγώ και ο Πατήρ μου εν εσμέν», έλεγε. Και επομένως κατείχε την ολοκληρωμένη αλήθεια, τη Γνώση, γιατί είχε αφομοιωθεί με το Παν, γνώριζε και απολυνθούσε τους Νόμους του Παντός. Η πραγματική έννοια της απαντήσεώς του ήταν: Προάξατε, ότι πρώττον, για να γνωρίσετε την αλήθεια.

Αλλά οι Εσωτερικοί Κύκλοι έβησαν σαν όρο για την εισοδο εις αυτούς την Ηθική κατάσταση του επιθυμούντος να προσέλθει εις αυτούς για να μεταδώσουν τη Γνώση, την Αλήθεια που κατείχαν. Επομένως Ηθική και Γνώση είναι αλληλενδετές έννοιες για τους Εσωτερικούς. Αρετή και Σοφία είναι αχώριστες ιδιότητες του πραγματικού Μύστου.

Κατόπιν των όσων ανεφερα σαν προεισαγωγικά σε γενικές γραμμές, για την μέθοδο της Αυτομητιζής, θα σας υπενθυμίσω τι επιστειναν δύο μεγάλοι Σοφοί και τι υπεδείκνυναν για την επιτυχή εφαρ-

μογή της. Ο βαθυστόχαστος Ηράκλειτος έλεγε: «Διζήσασθα (ερευνήσατε, αναζητήσατε) αυτόν και μάθειν πάντα παρ' εαυτού».

Ο δε Μάρκος Αυρήλιος edίδασκε: «Σκάπτε μέσα σου όσον περισσότερον σκάπτεις το ένδον σου, τόσον περισσότερον αναβλύζει φως».

Αυτό είναι και ο σωστός δρόμος για τους εσωτερικούς στοχαστές για να βρουν την Αλήθεια.

Οι δύο αυτοί σοφοί πρέπει να θεωρηθούν σαν οι θεμελιωτές της αυτομνητείας.

Ο πρώτος χαρακτηρίζεται διανοήτος, σκεπτικός. Και τούτο γιατί το ιδιότυπον της διατυπώσεως των νοημάτων του προέρχεται από την ισχύσαν τον ατομικότητα, όπως συμβαίνει στους αυτοδιδάκτους, χωρίς να επηρεάζεται από την καθολικότητα των άλλων σκέψεων.

JOSEPH JOUBERT (1754-1824)

ΑΠΟ ΤΟΥΣ «ΣΤΟΧΑΣΜΟΥΣ» ΤΟΥ

Τα ωραία αισθήματα δίνουν ομορφιά. Παρατηρήστε στο ανθρώπινο πρόσωπο την έκφραση, τη θαυμάσια διάθεση που πηγάζει από τη συστολή, το σεβασμό, την ευσέβεια, τη συμπόνια, τέλος από την συναίσθηση της αθωότητας.

Εάν θεωρήσουμε ως ελάττωμα χαρακτηρα, κάτι που δεν είναι παρά ελάττωμα της διάθεσης της στιγμής, εάν ζήνουμε έναν άνθρωπο από μια λέξη του, μια ψιχή από μια ανώμαλη ζινηση της, θα διαπράξουμε πολλές αδικίες.

Δικαιοσυνη χωρίς δύναμη, δύναμη χωρίς δικαιοσυνη, απαισιες συμφορές.

Αυτός που κοζζινίζει, αρχίζει να διορθώνεται.

(Μετάφραση: Μιχ. Δ. Στασινοπουλός, «Νέα Εστία», 1995, σελ. 1119)

ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΕΣ ΤΟΥ ΟΜΡΑΑΜ ΑΪΒΑΝΧΩΦ

Γνώση και τρόπος ζωής

Όλα είναι αλληλένδετα, το παρελθόν, το παρόν, το μέλλον, δεν είναι ξεχωριστά. Το μέλλον θα οικοδομηθεί στα θεμέλια που βάζετε τώρα. Αν αυτά τα θεμέλια είναι άσχημα, μην περιμένετε ένα εξαίρετο μέλλον· αν όμως είναι καλά, είναι ανέφελο να ανησυχείτε.

(Για μια καινούργια ζωή. Χρυσό κανόνες, σελ. 30)

*

Αυτός που εξασκείται στο να δίνει συνεχώς, εφαρμόζει την πιο υψηλή μαγεία. Μόνο η επιθυμία του να δίνει, τον να κάνει τους άλλους ευτυχείς, μόνο η έντονη επιθυμία του να υπηρετεί τη Θεία αρχή, μπορεί να μας ανοίξει τις πόρτες του Ουρανού.

(Η μαγική δύναμη των κινήσεων και τον βλέμματος, σελ. 12)

*

Αν ασχολείστε με τα ελαττώματα των άλλων, κάνετε κακό στον εαυτό σας: τρέφεστε με τις βρωμιές.

(Καλλιτεχνική δημιουργία και πνευματική δημιουργία, σελ. 92)

*

Αν πρόκειται να κάνουμε κάτι σημαντικό, να στρεφόμεθα στον κόσμο του φωτός και να ερωτάμε πώς να ενεργήσουμε... Θα έρθει μία ιδέα, ένα συναίσθημα... Αν όχι, να το επαναλάβουμε την άλλη μέρα.

(Για μια καινούργια ζωή. Χρυσό κανόνες, σελ. 36)

*

Είναι πολύ παρακινδυνευμένο να αποκαλύπτει κανείς πνευματικές αλήθειες σ' αυτούς, που δεν είναι έτοιμοι να τις δεχτούν.

(Τι είναι ένας πνευματικός δάσκαλος, σελ. 41)

*

Αν ένα παιδί είναι άρρωστο, είναι εξ αιτίας του τρόπου ζωής, που έζησε σε προηγούμενες ενσαρκώσεις: του άξιζε να έρθει να ενσαρκωθεί σε γονείς, που του μεταβίβασαν ορισμένα ελαττώματα.

(Αρμονία και υγεία, σελ. 107)

Αν είστε ταρωμένοι, για 2-3 λεπτά ειπνέεται και εκπνέετε βαθειά και θα ξαναβρείτε τη γαλήνη σας.

(Αρμονία και ηρεμία, σελ. 149)

*

Το φως και το χρώσι είναι δύο ήλιακα σύμβολα, γιατί αντιπροσωπεύουν δύο ιδιότητες του ήλιου: το φως του και τη θερμότητά του που δημιουργούν τη ζωή. Η θερμότητά του είναι **η αγάπη** και το φως του είναι **η σοφία**. Ο Ιησους ήθελε να πει, Αν φάτε τη σάρα μου —τη σοφία— και αν πείτε το αίμα μου —την αγάπη— θα έχετε αιώνια ζωή.

(Η αγνώστη στη διδασκαλία του Χριστού, σελ. 139)

*

Να συγχωρείτε όλους εκείνους, που σας έκαναν κακό. Μερικοί θα πουν: «Μα εμείς δε θέλουμε να συγχωροησουμε!». Καλώς, καιτε όπως νομίζετε, μόνο θα μείνετε παρωροτωμένοι, κι εσείς θα βασανίζεστε, εσείς θα δηλητηριάζεστε, εσείς θα είστε δυοτινχιμένοι. **Γιατί είναι τρομερό να κρατάτε κακία σε κάποιον.**

(Η αγνώστη διδασκαλία του Χριστού, σελ. 146)

*

Συγκεντρωθείτε, διαλέξτε την αρετή που σας έλκει περισσότερο και εργαστείτε πάνω σ' αυτή. Αργότερα θα εργαστείτε επίσης πάνω στις άλλες αρετές, γιατί πρέπει να γίνουμε τέλειοι σαν τον Ουράνιο Πατέρα μας, πρέπει να γίνουμε όντα αγνότητας, φωτός, νοημοσύνης, καλοσύνης, αγάτης, δύναμης, ομορφιάς.

(Τι μεγαλεία του Τιγριέρ, σελ. 59)

*

Όσο έχετε την επιθυμία να φωτίζετε, να διδάσχετε τους ανθρώπους, να τους βοηθάτε, τόσο το φως μέσα σας αυξάνει και ξαπλώνεται μέχρι που να σχηματίζει γύρω σας μια καταπληκτική, ακτινοβόλα και φωτεινή αύρα.

(Προς έναν ηλιοκεντρικό πολιτισμό, σελ. 102).

*

Δεν πρέπει ποτέ να ξεκινάει κανείς μια πνευματική δραστηριότητα, έχοντας μια υπερβολική σιγονιρία για τον εαυτό του, γιατί με αυτή τη σιγονιρία, προκαλεί άλλες δυνάμεις οι οποίες εναντιώνονται για

την υλοποίησή της (...) Μην ανακοινώνετε τα σχέδια σας σε ολόκληρο τον κόσμο, να φυλάτε τις επιθυμίες και τα σχέδιά σας για τον εαυτό σας και τότε θα υπάρχουν λιγότερα εμπόδια ενάντια στην πραγματοποίησή τους. Αυτό το θέμα είναι πάρα πολύ σημαντικό και πρέπει να το ξέρετε.

(Η δύναμη της σκέψης, σελ. 159)

✱

Πρέπει οι άνθρωποι να μάθουν να μην τρέφονται πια με τροφές που τους δηλητηριάζουν: **την οργή, την κακία, τη ζήλια και, προπαντός, την πολύ φιλήδονη αγάπη**, γιατί σ' αυτήν την αγάπη μπαίνουν πολύ βλαβερά στοιχεία.

(Ο άνθρωπος κίριος του πεπρωμένου του, σελ. 45)

✱

Αν κάνετε το καλό και πάτε να το πείτε σε όλο τον κόσμο, το καταστρέφετε. Είχε γραφεί επάνω ότι έπρεπε να ανταμειφθείτε, και τώρα ενεργώντας με αυτόν τον τρόπο, σβήνετε την καλή σας πράξη.

(Ο άνθρωπος κίριος του πεπρωμένου του, σελ. 77)

Να πείτε στο βασιλιά, πως έπεσε ο καλοδοιλεμένος ναός. Δεν έχει πια ο Φοῖβος στέγη, ούτε η μάντις δάφνη, ούτε πηγή που μιλάει· στέρεψε και το νερό που λαλούσε.

(Είναι ο χρησμός που κατά το Βυζαντινό χρονογράφο Κεδρηνό, δόθηκε από το μαντείο των Αελαρών, στον φίλο του αυτοκράτορα Ιουλιανού Ορειβάσιου, σταλμένο για να το ανορθώσει).

«Εἴπατε βασιλεῖ τῷ χαμαὶ πέσε daídaios aḗlá,
Oṓkétí, Phoῖbos ἔχει kalýðian, oṓ mántida dáfnēn
oṓ pagán kaléousan· apésseto kaí lálon ἔδωρε».

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

Της αείμνηστης Άδας Ιωάννου Μπουρή

Είναι γνωστό το ρητό: «Primum vivere deinde philosophare». Μήπως όμως θα έπρεπε να το αντιστρέψουμε, αν θέλουμε, όχι μόνο να ζήσουμε, αλλά να ζήσουμε σαν άνθρωποι, και μάλιστα σαν άνθρωποι ευτυχισμένοι;

Αν ρίξουμε μια ματιά γύρω μας, από τους λεγόμενους υποανάπτυκτους λαούς, ως τους πιο πολιτισμένους, βλέπουμε, πως η ζωή έχει υποβιβαστεί σε μια κατάσταση, που θα ήταν υποτιμητικό και για τα θηρία, αν την χαρακτηρίζαμε σαν ζωή της ζούγκλας!

Ο κόσμος έχει αφηνιασει και προσπαθεί με κάθε μέσο, θεμιτό και περισσότερο αθέμιτο, να αποκτήσει τα υλικά εκείνα στοιχεία της ευημερίας, που τελικά, δεν του δίνουν, γιατί δεν μπορούν να του δώσουν ούτε γαλήνη, ούτε χαρά, κι ακόμη λιγότερο, την ευτυχία.

Είναι ένα ξέφρενο κυνήγι κάποιου ανέφικτου στόχου, που συνθλίβει ψυχές, άτομα, κοινωνίες, κράτη ακόμη, θα έλεγα, και πού καρποί του είναι η βία, ο εξαναγκασμός, το αίσθημα ανασφάλειας και, στους πιο ισχυρούς ακόμα, ο φόβος, το άγχος, οι νευρωσθένειες και η μορμαία φυγή στα ναρκωτικά!

Άλλοτε, η θρησκεία έπαιζε τον ρόλο ενός κάποιου φρένου στην ηθική αποχαλίνωση. Αλλά συχνά, το φρένο αυτό δεν ήταν παρά μια φοβέρα, μια στέρηση ελευθερίας, που είχε μόνο φαινομενικά αποτελέσματα.

Με την επίδραση του υλισμού, την τεχνική πρόοδο, την συστηματική απομυθολογηση των παλιών αξιών, με την τάση για ελευθερία και την επαναστατικότητα που ανέπτυξε ο άνθρωπος του 20ού αιώνα, γκρεμίστηκαν τα φόβητρα. Την τριλογία «Θρησκεία - Πατρίς - Οικογένεια», λίγοι τη σέβονται πια, κι αυτό βέβαια έφερε μια αναστάτωση, που τα αποτελέσματά της είναι συχνά καταστροφικά.

Αλλά, ας μη γινόμαστε Ιερεμίες. Η εποχή μας, παρ' όλα τα τρομακτικά φαινόμενα που παρουσιάζει, είναι μια κοσμοϊστορική στροφή στην πορεία της ανθρωπότητας, στροφή που είναι ίσως η αρχή μιας κάθαρσης, που θα φέρει το καλύτερο. Σήμερα ο άνθρωπος ελευθερώνεται από παλιές προλήψεις και δεισιδαιμονίες, από υποκρισίες, ευτελείς αξίες που όφειλε να προσκυνάει (...)

Παρατηρήστε πόση θλίψη έχουν τα μάτια των οργισμένων νιάτων, πόση απόγνωση φανερώνουν τα νέα ιδεολογικά κινήματα, οι χίπι-δες, τα ναρκομανή παιδιά και οι τόσες άλλες μορφές φυγής. Εμείς, οι μεγάλοι, τα καταδικάσαμε όλα μαζί, με ανστηρότητα, γιατί δεν μπορούίμε ν' αντιζηύσουμε με κατανόηση και στοργή το εσωτερικό δράμα του ανθρώπου, που δεν έχει πού να σταθεί, μπρος σ' έναν κόσμο που καταρρέει.

Αλήθεια, ζούμε σε μια δραματική γάση της ανθρώπινης ιστορίας, σα να περνά σεισμός κάτω από τα πόδια μας. Μα ο ποιητής λέει: «Το χάσμα π' άνοιξ' ο σεισμός κι ευθύς εγκόμισ' άνθη».

Πάλι αυτό θα γίνει, όπως έγινε και γίνεται πάντα στον κύκλο ζωής - αύξηση - παρακμή - θάνατος - ζωή. Τη νέα όμως αυτή ανοικοδόμηση που πρέπει να περισώσει πάνω σε γερά, αληθινά θεμέλια, μόνο η φιλοσοφία θα μπορέσει να την καταφέρει.

Αλλά, ποια φιλοσοφία;

Πού βρίσκεται τοποθετημένος ιδεολογικά ο κόσμος σήμερα; Με την επικράτηση του Χριστιανισμού οι αρχαίες θρησκείες και οι φιλοσοφία τους χαρακτηρίστηκαν σαν ειδωλολατρικές και παρωρεϊστηκαν, και οι μεμονωμένοι οπαδοί τους καταδικάστηκαν κι εκδιώχθηκαν από την Ιερή Εξέταση και άλλες ανάλογες οργανώσεις.

Ο Αντικός κόσμος είναι ακόμα επηρεασμένος από τον δογματισμό των Πατέρων της εκκλησίας και τους φιλοσόφους που εμφανίστηκαν την Ευρώπη. Γερμανοί (Kant, Schlegel, Schopenhauer, κ.λπ.), Γάλλοι (Descartes, Pascal, Auguste, Comte) και άλλοι, έχουν ως σήμερα τους θανασιτές τους.

Και μετά, ήρθε ο θρίαμβος της επιστήμης, της νέας θρησκείας, που κυριαρχεί στο πνεύμα των ανθρώπων, η επικράτηση του ιστορικού υλισμού με τον Marx, κι αργότερα ο Sartre με τον Υπαρξισμό, ο Jaspers, οι νέοι φιλόσοφοι του Παρισιού και τόσοι άλλοι, που δεν αναφέρομε, γιατί εδώ δεν πρόκειται να κάνουμε ιστορία της φιλοσοφίας. Όλοι αυτοί όμως οι ερευνητές, που εδράσαν μεμονωμένα και θέλησαν να βρουν την αλήθεια μόνο με τη σκέψη, τι μας χάρισαν;

Διανοητικούς αζροβατισμούς, αλληλοσυγκρουόμενες θεωρίες, νοήματα σκοτεινά και συνήθως απαισιόδοξα, σχέψεις που δεν μπορούν να εφαρμοσθούν στη ζωή. Είναι μια εργασία που τη σέβεται κανείς σαν παράδειγμα προσπάθειας του ανθρώπου προς τη γνώση, αλλά που «όζει λύχνου», όπως έλεγαν οι αρχαίοι και δεν μπορεί να βοηθήσει.

Αυτή ακριβώς η φιλοσοφία γέννησε και δικαιολογεί το «*primum vivere deinde philosophare*».

Ο Carrel λέει σχετικά: «Η σύγχρονη επιστήμη, αυτή που ξεκίνησε με τον Auguste Comte εννοώ, μεθυσμένη από τις ακατάπαυστες και θαυμαστές προόδους της, βεβαία πως μόνο αυτή είναι η αλήθεια, ποτισμένη από τα δόγματα του μεταβολισμού (Darwin) και του υλικού μονισμού, έχτισε πάνω σ' αυτές τις αρχές μία επιστημονική φιλοσοφία, που ισοδυναμεί όχι μόνο με την άρνηση της μεταφυσικής αλλά' ακόμη και με την κατώγηση της ηθικής και της κοινωνιολογίας, με μια λέξη την εξαφάνιση της φιλοσοφίας, την οποία αντικατέστησε η θετική επιστήμη. Στη φιλοσοφία που πηγαίνει απ' αυτές τις ιδέες, δεν μπορεί κανείς να βρει καμιά έννοια αλληλεγγύης, αλtruισμού, προόδου, ελευθερίας, ανθρωπισμού, καμιά από τις βασικές ιδέες κάθε βιώσιμης φιλοσοφίας»(...)

Αλλά, ποιος είναι ο ορισμός μιας φιλοσοφίας, που είναι σε θέση να βοηθήσει τον κάθε άνθρωπο, ανεξάρτητα θρησκείας, τάξης, εθνους, έξω δηλαδή από κάθε τεχνητό πλαίσιο, που έφτιαξε η μορφή του ανθρώπου, για να κοιμιστεί στη ζωή και να χωρίσει τον κόσμο σε εχθρικά στρατόπεδα;

Ο Αντώνιος Αδριανουπουλός δίνει τον εξής ορισμό: «Φιλοσοφία είναι η έρευνα των νόμων της φύσεως και η εφαρμογή αυτών επί πάσης πράξεως και ενεργείας εκάστου» και: «Φιλοσοφία είναι η γνώσις των λειτουργιών της φύσεως».

Ο ορισμός αυτός ξεχωρίζει την φιλοσοφία εκείνη που, δυστυχώς, διδάσκεται «από καθέδρας» και που στηρίζεται στη διανοητική και μόνο εργασία, από την άλλη, εκείνη που κατά κανόνα ξεπήδησε μέσα από τα Μυστήρια και στηρίζεται στη γνώση του φυσικού, αλλά και του πνευματικού κόσμου.

Γνώση που διοχέτευσαν στην ανθρωπότητα οι μεγάλες εκείνες ψυχές, που μπόρεσαν, είτε να δεχθούν απ' ευθείας θείες διδασκαλίες (οι θεοδίδακτοι), είτε ν' αντικρουθούν οι ίδιοι την αλήθεια, χάρι στις εξαιρετικές ψυχικές τους δυνάμεις και, ιδίως, **στην ηθική τους αγνότητα.**

Υπάρχουν πολλοί τρόποι της γνώσης: από τις αισθήσεις, τη νόηση, τον συλλογισμό, την πείρα, μέχρι την διαίσθηση, την έμπνευση και την αποκάλυψη. Οι μεγάλοι σοφοί, που ίδρυσαν σε διάφορα μέρη της γης τα Μυστήρια κι εκείνοι οι οπαδοί τους που εργάστηκαν σε φιλοσοφικές σχολές, αυτές τις ανώτερες μορφές της γνώσης είχαν

ως βάση και, όπως τους χαρακτήρισε ο Μεγάλος Πυθαγόρας, ήσαν «οι επιστάμενοι των λειτουργιών της φύσεως».

Αυτή η φιλοσοφία, μοιάζει με πελώριο και πανώριο δέντρο: Ρίζες της, η γνώση της Αλήθειας, τα δημιουργικά αίτια και οι κοσμογονικές ουσίες. Κορμός της, ο Νόμος της εξέλιξης και γύρω του, σε ομόκεντρους κύκλους, οι άλλοι, θαυμαστοί νόμοι, φυσικοί, ζωικοί και πνευματικοί. Ο κορμός διακλαδίζεται στις θείες επιστήμες: Θεογονία, Ψυχοθεωρία, απόκρυφη μαθηματική, Αστρολογία, οι επιστήμες που αναλύουν την ύλη και το πνεύμα στις διάφορες μορφές τους. Η βασιλική δρυς ανθίζει με την ηθική και τη βιοτική και καρποί της είναι η τέχνη, η χαρά, η ευτυχία, η πρόοδος της ψυχής. Και ψηλά-ψηλά, σαν το άστρο που βάζομε στην κορυφή του Χριστουγεννιάτικου δέντρου η Αγάπη, εκείνη η αγάπη που θέλησε να διαδόσει στη γη ο Θεός Ιησούς.

Εδώ, ας κάνουμε μια παρένθεση: Συχνά, ο ερευνητής που προσπαθεί να βρει στη φιλοσοφία μια λύση για τα αινίγματα της ζωής και του θανάτου αναρωτιέται γιατί άραγε είναι ανάγκη να σπονδάσει όλα αυτά τα δύσκολα θέματα γύρω στις κοσμογονικές ουσίες, που του φαίνονται τόσο μακρινά απ' αυτόν.

Κι όμως!

Μόνο σαν καταλάβει κανείς ποια είναι η σύσταση αυτών των ουσιών που βρίζονται και μέσα του, στο σώμα και την ψυχή του, τότε μόνο θα μάθει ποιοι είναι οι νόμοι και οι ιδιότητες που βρίζονται σε δράση μέσα του, τότε θα μπορέσει να βοηθηθεί από μια πραγματική ψυχολογία.

Τότε θα εξηγήσει τα τόσα φαινόμενα της εσωτερικής του ζωής, τις αντιθέσεις, τις αντιφάσεις, τις δυσκολίες των αντιμαχόμενων τάσεων, που τον βασανίζουν στα κατάβαθα του είναι του.

Και τότε μόνο θα νοιώσει γιατί είναι τόσο δύσκολο να φθάσει κανείς στην ποθητή τελειότητα, και έτσι, θ' αποκτήσει περισσότερη επιείκεια και για τον εαυτό του, αλλά και για τους άλλους (...)

Όσο για τη σχέση της φιλοσοφίας με τη ζωή του ατόμου, αυτή διαβαθμίζεται σε διαδοχικά επίπεδα:

Πρώτα, είναι μία διανοητική εργασία, που πρέπει να καταλήξει σε μια σαφή αντίληψη γύρω στα μεγάλα προβλήματα της ζωής γενικά και του ανθρώπου ειδικότερα.

Δεύτερο, έρχεται η επίδραση της γνώσης που απέκτησε κανείς, πάνω στην συναισθηματική του ζωή. Η απόκτηση μιας αισιοδοξίας

που στηρίζεται στη λογική. Η αυτοπεποίθηση που βασίζεται στην πίστη, ότι μέσα μας υπάρχει μια ψυχή αθάνατη, που, παρ' όλα τα φαινόμενα, εξελίσσεται συνεχώς και είναι προορισμένη να φθάσει κάποτε στην τελειότητα.

Η ψυχική ανάταση, που δεν πρέπει να την περιορίζουμε στην έννοια της αποδοσεμύσεως από την ύλη, ή την διαρκή ενασχόληση με πνευματικές ενέργειες. Ψυχική ανάταση είναι να βλέπεις τη ζωή από ψηλά, από την πνευματική της άποψη, να κρίνεις τα φαινόμενα με την εσωτερική τους αξία, να σκέπτεσαι, να αισθάνεσαι και να ενεργείς πάντα, ιδίως στις δύσκολες περιστάσεις της προσωπικής σου ζωής, με γνώμονα το συμφέρον της ψυχής, της δικής σου και των ομοίων σου. Αυτή η στάση θα γεννήσει μέσα σου την ανοχή, την επιείκεια, την υπομονή, το θαρρος, την ελπίδα και κάποτε κι αυτή την αγάπη.

Τρίτη, τέλος, έρχεται η εφαρμογή του «πιστεύω» στην βιοτική και την ηθική κι αυτό είναι το πιο επίλονο στάδιο από τα τρία: γνώση, εφαρμογή, βίωση, «επί πάσης πράξεως και ενεργείας εκάστον».

Τα λόγια είναι εύκολα, η προσπάθεια δύσκολη, αλλά η πράξη δυσκολότερη. Γιατί ο εχθρός παρουσιονεί παντού, γύρω μας, αλλά και μέσα μας, οχυρωμένος σε κάθε αντικείμενο και σκοτεινό στοιχείο του είναι μας.

Ο άνθρωπος που θα καταφέρει να περάσει και τα τρία αυτά στάδια μ' επιτυχία και να φθάσει στην καθαρότητα της σκέψης, την ευγένεια του συναισθήματος και την αγνότητα της ζωής του, θα μπορέσει ν' αναπτύξει, αβίαστα, φυσιολογικά, και 'τις εξοχές εκείνες ψυχικές ιδιότητες που πλησιάζουν τον άνθρωπο προς το θείο και τον προβάλλουν σε άλλη βαθμίδα, πνευματικής πια προόδου.

Πολύτιμος οδηγός σ' αυτή την ανηφορική πορεία, μπορεί να του σταθεί η αρχαία ελληνική παράδοση. Η παράδοση αυτή όμως ζημιώθηκε πολύ, όχι μόνο από τους εχθρούς της, που την καταστρεφάντησαν, αλλά κι από τους θαυμαστές της εκείνους που δεν την καταλαβάν.

Διαδοθήκε πάρα πολύ, περισσότερο από κάθε άλλη, σ' ολόκληρο τον κόσμο, από τα ανώτατα ιδρυμάτα ως τα σχολεία. Οι διανοούμενοι όμως την είδαν πιο πολύ σαν λογοτεχνικό είδος και την ανέλυσαν χωρίς να κατέχουν τις πνευματικές εκείνες γνώσεις που θα τους έδιναν το κλειδί για τη σωστή ερμηνεία της ελληνικής μυθολογίας, ή της φιλοσοφίας ενός Πυθαγόρα.

Υπάρχουν χιλιάδες τόμοι, γραμμένοι από διάσημους ελληνιστές,

σε όλες τις γλώσσες της γης, όπου βρίσκει κανείς ένα πλήθος ιστορικές και φιλολογικές πληροφορίες. Ενώ όμως δίνουν στον αναγνώστη μια θαυμάσια ιδέα με την ομορφιά και την ποιήση των αρχαίων κειμένων, τον απομακρύνουν συστηματικά απ' αυτό καθ' εαυτό το νόημα της αρχαίας ελληνικής διδασκαλίας, παρορμητεύοντας το βασικό της γνώρισμα, που είναι η πνευματικότητα, η πίστη δηλαδή στην ύπαρξη θεού, ψυχής, εξέλιξης, λύτρωσης, σαν πραγματικοτήτων μέσα στη φύση, και όχι σαν ποιητικές εικόνες καλλιτεχνικής φαντασίας.

Για μας πάλι, τους Έλληνες, τα «αρχαία» είναι μοιραία συνδεδεμένα στη μνήμη μας με τις δυσκολίες της γλώσσας, τους υπερσυντέλικους και τα ομηρικά λεξικά, που τα εγκαταλείψαμε όλα μαζί με τόση ανακούφιση, μόλις αφήσαμε τα θρανία.

Υπάρχει όμως μια δικαιολογία. Ενώ η τέχνη της αρχαίας Ελλάδας λάμπει από μόνη της, παρά τους αζωφωτισμοί που έπαθε από τους βαρβάρους κάθε εποχής, η φιλοσοφία της δεν έχει ακόμα παρουσιαστεί αξέχαστη στα μάτια του ερευνητή. Και αυτό είναι ανάγκη να γίνει, για να ξαναβρεί ο άνθρωπος έναν κανόνα ζωής.

Εμείς ιδιαίτερα, που ζούμε σήμερα σ' αυτόν τον τόπο, τον «τόσο μικρό και τόσο μεγάλο», έχουμε μεγαλύτερη υποχρέωση ν' αποκαταστήσουμε το αρχαίο ελληνικό φιλοσοφικό οικοδόμημα. Τον δρόμο τον άνοιξαν δύο σύγχρονοί μας φιλόσοφοι: ο Σπύρος Νάγος και ο Αντώνιος Αδριανόπουλος, που χάρι στην πνευματική τους στάθμη και την ψυχική τους συγγένεια με τους αρχαίους σοφούς, μπόρεσαν να αποκρυπτογραφήσουν τα σκόρπια αποσπάσματα, που διασώθηκαν ως τώρα, και να μας μεταδώσουν όλο το μεγαλείο, που κρύβεται μέσα στην αρχαία ελληνική κληρονομιά.

Τα έργα τους, συνδυασμένα με τ' αρχαία κείμενα, είναι ένα σπουδαίο βοήθημα για να προχωρήσει, όποιος θέλει, προς το ωραίο ιδανικό που είναι, για τον άνθρωπο, το να ενώσει τη ζωή του με τη φιλοσοφία.

Μια φιλοσοφία ζωντανή, ζωερή, που δίνει αξία στην κάθε στιγμή του χρόνου και την εσώτατη εκείνη αίσθηση αισιοδοξίας, που γαληνεύει την ψυχή και την στηρίζει και στις χειρότερες ώρες της βασανισμένης εποχής μας.

(Αποσπάσματα ομιλίας της στη Θ.Ε. που έγινε στις 14/4/1980)

Η ΛΑΪΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

Η λαϊκή σοφία είναι η ηθική φιλοσοφία του λαού που πηγάζει από το αλάνθαστο ένστικτό του, καθώς παρατηρεί αυτά που συμβαίνουν στην κοινωνία. Κατά τον Αριστοτέλη (*Ρητορική* 1395a, 25) «ένια των παρομιών και γνώμαι ειδύν», δηλαδή, μερικές από τις παροιμίες είναι και γνωμικά.

- Αγωνας και αγαπη, συνδιασμός αριστος.
- Χειρίσον σωστά το παρόν. Έχει σχέση με το μέλλον.
- Αργό μυαλό, εργαστήρι τον διαβόλου.
- Το σκατάδι θέλει φως και η δυστηχία υπομονή.
- Η χαρά είναι το μυσό της αγιοτητας.
- Είμαι φτωχός, γιατί ντρέπομαι να είμαι πλούσιος.
- Η συνείδηση μιλάει, αλλά το συμφέρον κραυγάζει.
- Φρονιμη κεφάλη, στομα χλειστό.
- Όταν κανουμε ό,τι μπορούμε, κανουμε ό,τι πρέπει.
- Ήθελέ το η μοιρα του και έλαθε το η γνώση του.
- «Εγώ Κύριος, ο συντελών πάντα (...) την βουλὴν αυτών μορσάνων» *Ισαΐα, 44, 24-25*
- Όποιος είναι καλός, βλέπει τα ουράνια.
- Τα σάβανα δεν έχουν τσέπες.
- Τα σκυλιά γαργιλούν το καραβάνι προχωρεί.
- Το δέντρο κόψει τον καρπό, όλο πετροβολάται.
- Αμα χάσεις την ψυχή σου, τι αξία έχουν τ' άλλα;
- Λάθος γιατρού, θέλημα Θεού.
- Το κρίμα εργαstrώνεται και με καιρόν γεννιέται.
- Το μυαλό μας, μοιρα μας.
- Κουρασμένο γόνατο και καρδιά αναπαυμένη.

- Ο Θεός ό,τι κάνει το ξέρει.
- Καλότιγος που υτόμεινε και αλιά που παραπάσθει.
- Απ' τον λόγο ως την πράξη, ο δρόμος είναι μακρινός.
- Άνθρωπος ανθρώπου λύκος.
- Πάχος, πάθος.
- Ο άνθρωπος δεν έχει μεγαλύτερο εχθρό από την κοιλιά του.
- Το γλυκόν του στομάτου
εν πικρόν του στομάχου (Κυριακή). εν: είναι.
- Ο βαθύς ποταμός τρέχει και δεν ακούεται.
- Ψηλά την κτίζεις τη φωλιά και θα σου γύρει ο κλώνος.
- Τα άδεια βαρέλια περισσότερο βροντούν.
- Απ' έξω μέλι κι από μέσα κεντρί.
- Προβάτου σχήμα και λύκου γνώση.
- Ξένος πόνος, όνειρο.
- Ξένος πόνος, μακρινός βρόντος.
- Μην απελπίζεις άνθρωπο με τη δική σου γνώση,
γιατί δεν ξέρεις ο Θεός τι έχει να του δώσει.
- Σκάβει μόνος το λάκκο του, όποιον τον τρώει ο φθόνος.
- Και το αύριο ένας θεός το ξέρει.
- Να λυπάσαι πιο πολύ τον καζό, από τον τυφλό.
(Γι' αυτά που τον περιμένουν...)
- Η ψυχή όταν είναι γερή, όλα έρχονται στη θέση τους.
- Ο Θεός τη δουλειά του κι εμείς τη δουλειά μας.
- Όλον τον κόσμο ρώταε, και τη γνώμη σου ακολούθα.
(Εσωτερική ελευθερία)

Η ΟΛΥΜΠΙΑ

Του αειμνήστου Δημητρίου Ιωαννίδη

Ιερός ο χώρος επιβλητικό το τοπίο. Δεν ήτο πόλις η Ολυμπία, ούτε και συνοικισμός. Ήτο μια περιοχή της Ηλίδος όχι και πολύ εκτεταμένη, εκεί που γίνεται η συμβολή του Αλφειού και του Κλαδέου, στους πρόποδες του Κρονίου λόφου. Ξακουστή και σεβαστή στο Πανελλήνιο, αλλά και στο ξένο αζώμη χώρα της αρχαιότητας. Σεβαστή για την υπέροχη λατρεία που εγίνετο εκεί, τη λατρεία των Ολυμπίων και μάλιστα των μεγάλων θεών Διός και Ηρας. Ξακουστή δε για τους περίη ημους αγώνες της, τα Ολύμπια.

Για την απαρχή των αγώνων τίποτε δεν είναι με βεβαιότητα γνωστό. Μόνον κάτι αλληγορικές εκφράσεις υπάρχουν, που τις μεταφέρει και ο Πανσανίας στα Ηλιακά του. Φέρουν αυτές ως ιδρυτή των αγώνων τον Ηρακλή ή τον Θεό Δία, δηλαδή ένα τέλει μυστή ή ένα μεγάλο θεό. «Εἰς τὸν Ἰδαῖον Ἡρακλῆ ἀνήκει ἡ δόξα ὅτι πρῶτος αὐτὸς καθιέρωσε τὸν τότε ἀγῶνα καὶ τὸν ὀνόμασε Οὐλύμπια». Καὶ «Λέγουσι μερικοὶ ὅτι ἐδῶ εἰς τὴν Οὐλύμπιαν ἠγωνίσθη ὁ Ζεὺς ἐναντίον τοῦ ἰδίου τοῦ Κρόνου περὶ τῆς ἐξουσίας, ἄλλοι δὲ ὅτι καθιέρωσε τὸν ἀγῶνα μετὰ τὴ νίκη του». Ἡμπορεῖ βέβαια οἱ μεταφορικές αυτές εκφράσεις νὰ μὴ ἀνταποκρίνονται σὲ γεγονότα ἱστορικά, φανερώνουν ὅμως τὴν ιερότητα τῆς λατρείας στὴν Οὐλύμπια.

Εκείνο που μας πληροφορεῖ ἡ ἱστορία εἶναι ὅτι οἱ ἀγῶνες ἤρχισαν ἀπὸ τὸ 776, τότε που νίκησε στὸν δρόμο γάτοιος Κόρομβος. Πολλὴ ἀργότερα ὁμοῦς ὁργανώθηκαν καὶ ἤρχισαν νὰ μετροῦνται αἱ Οὐλύμπιαδες. Οἱ ἀγῶνες διήρκεσαν γάτου δώδεκα αἰῶνες, γιὰ νὰ τοὺς καταργηθοῦν στὸ 394 μ.Χ. ὁ Θεοδοσίος τοῦ Βυζαντίου.

Οἱ ἀγῶνες εγίνοντο γάθε τέσσερα χρόνια, καλοκαίρι, γιὰ τὴν πρώτη πανσέληνο μετὰ τὴν θερινὴ τροπὴ τοῦ Ἡλίου, «γιά τας θερινὰς τροπὰς». Ἡ πληροφορία αὐτὴ ἔχει τὴν ἀξία τῆς, διότι φανερώνει τὴν σχέση τῶν ἀγῶνων με ἐσωτερικὲς ἰσὺς πτυχὲς τῆς ἀρχαίας λατρείας. Γιὰ τὴν σχέση αὐτὴ γρίνει ἕναν ὑπαινιγμὸ ὁ Πανσανίας ὅταν γράφει ὅτι: «Οἱ θεοὶ φροντίζουν κυρίως διὰ τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια καὶ διὰ τοὺς Οὐλύμπιαζονς ἀγῶνας».

Ἡ λέξις Οὐλύμπια εἶναι τὸ ἐπίθετον ἀπὸ τὴν λέξι Οὐλύμπος. Κατὰ τὴν ἀρχαία παράδοση, Οὐλύμπος ἦτο ἡ κατοικία τῶν δώδεκα αἰθανά-

των που εντοίζοντο στην χοροφή της πνευματικής ιεραρχίας της Γης. Όταν όμως η αρχαία παράδοση μιλεί για τον Όλυμπο, δεν θεωρεί βέβαια το γνωστό ψηλό βουνό. Τούτο θα ήτο μια ιδέα βέβηλη, που έχει όμως επιζητήσει στους πολλούς. Όλυμπος ήτο ένας τόπος ουράνιος, μακρινά από η Γη, τόπος πνευματικός. Τα ανάκτορα των Ολυμπίων θεών ήσαν κατασκευασμένα από χρυσό, η δε πρόσοψις αυτών ήτο από χαλκό, λέγει άλλη αρχαία αλληγορία.

Ο Όλυμπος ήτο χώρα φωτεινή, λουσμένη στο πνευματικό φως. Η λέξις προέρχεται από το ρήμα λάμπω, που έχει ρίζα ίσως το πελασγικό «λ.β.». Όλυμπος λοιπόν θα πει λαμπρός. Το Ολυμπία δε, που είναι το επίθετον, σημαίνει την λάμπουσα. Κάτι τέτοιο είχε, φαίνεται, υπ' όψιν του και ο Παισανίας, όταν έγραφε πως οι θεοί φροντίζουν κυρίως για τα Μυστήρια της Ελευσίνος και για τους αγώνες της Ολυμπίας. Οι αγώνες ήσαν, κατά τα φαινόμενα, η πρόσοψις μιας υψηλής λατρείας, που εγίνετο στην Ολυμπία. Ετιμούντο εκεί, καθώς είπαμε, οι Ολύμπιοι θεοί, κυρίως δε ο Ζεύς και η Ήρα, οι ύπατοι των αθανάτων.

Πολύ χαρακτηριστικό είναι πάλι εκείνο που γράφει ο ίδιος ο Παισανίας για το Ηραϊόν της Ολυμπίας: «Κάθε πέμπτον έτος δεκαέξη γυναίκες ύφαινον πέπλον δια την Ήραν· αι ιδία διευθύνουν και τον αγώνα τον λεγόμενον Ηραϊά». Τούτο μας ενθυμίζει τον πέπλο που ύφαιναν στον οπισθόδομο του Παρθενώνος οι αγνές κόρες για τη θεά της Σοφίας. Τον πέπλο δε εκείνον τον περιέφεραν στην εορτή των μεγάλων Παναθηναίων, που εγίνετο κατά την ισημερία του έαρος.

Ο Παισανίας όμως, που τόσα έχει γράφει για την Ολυμπία και τους αγώνες της, αφού από τα 53 κεφάλαια των Ηλείων του τα 42 τα έχει αφιερώσει στην Ολυμπία, είναι επιφυλακτικός και εδώ, όπως και σε άλλες ανάλογες περιπτώσεις, και αποφεύγει να γράφει τι έλεγαν και τι έψαλλαν όταν έκαναν στην Ολυμπία σπονδές στο Πρυτανείον: «Δεν επιτρέπεται να γράψω εδώ πόσα έχει καθιερωθεί να λένουν, όταν κάνουν σπονδάς εις το Πρυτανείον, ή και ποιούν ύμνους ψάλλον».

Οι Ολυμπιακοί αγώνες, που, καθώς είπαμε, εγίνοντο κάθε τέσσερα χρόνια, διαρκούσαν επτά ημέρες. Κατά την πρώτη και την εβδόμη ημέρα εγίνοντο θρησκευτικές τελετές και θυσίες, στις διάμεσες δε πέντε οι αγώνες. Είχαν χαρακτηριστικά πανελλήνιο και ήσαν οι σπονδαίοντες αγώνες της αρχαίας Ελλάδος. Οι Ηλείοι εκήρυτταν εγκαίρως στις ελληνικές πόλεις την εκχειρία και έτσι οι τυχόν εχθροπραξίες

έπαιναν. Το παλιότερο και κυριότερο αγώνισμα ητο ο δρόμος. Κατόπιν εισήχθη το πένταθλο (άλμα, δίσκος, ακόντιο, δρόμος και πάλη). Τα δε άλλα αγωνίσματα προσετέθησαν αργότερα.

Οι αθληταί ησαν Έλληνες ελεύθεροι και εξέλεγοντο από τις ευγενέστερες και ενδοξότερες οικογένειες της Ελλάδος. Στο στάδιο που εγίνοντο οι αγώνες δεν επέτρεπον την είσοδον στις γυναίκες. Οι θεαταί ησαν μόνον άνδρες, Έλληνες η και βάρβαροι. Οι νικηταί έπαιωναν για βραβείον τον κότινο, δηλαδή κλάδο από τις αγριελιές που ησαν στην Αλτιν, το παλαιό ιερό άλσος.

Στην τάξη αυτή των αγώνων εγίνετο μια εξαίρεσις. Καθώς γράφομε και πάρα-πάνω, κάθε πέντε χρόνια δεκαέξη γυναίκες ύφαιναν τον πέπλον τη θεάς Ηρας και οι ίδιες διηρμόθησαν αγώνα γυναικών, τα Ηραία. Στον αγώνα αυτόν, που ητο αγών δρόμου και εγίνετο εις το στάδιο, ελαμβάνον μέρος παρθένοι κατά διάφορες ηλικίας. Στις νικητριες εδίδετο στέφανος ελαίας και μεριδίον από αγελάδα που εθνισιάζετο στη θεά Ηρά.

Η τέλεισις αγώνων στην αρχαία Ελλάδα κοντά σε χώρους ιερούς δεν ητο τυχαία, δεν ητο άμφορη σημασίας. Εκτός της Ολυμπίας όπου προσεφέρετο υψηλή ίσως λατρεία στους αρχοντας του Ολύμπου, τους θεούς Δία και Ηράν, αγώνες εγίνοντο και στους Δελφούς, στη Νεμέα και στην Ισθμία, που ησαν οι σπουδαιότεροι. Αλλά πλησίον και σε άλλα ιερά υπήρχαν σταδία και εγίνοντο αγώνες, όπως π.χ. στις Αθήνας προς τιμήν της θεάς Αθηνάς και του θεού Ηφαίστου, τα Ηράκλεια στον Μαραθώνα, τα Ελλώτια στην Κόρινθο, τα Ηραία στο Αργος, τα Νάια στη Λαοδόνη, τα Ασκληπεία στην Επίδανρον, στη Δήλον προς τιμήν του θεού Απόλλωνος, καθώς και σε τόσα άλλα μέρη.

Οι αγώνες της αρχαίας Ελλάδος δεν απέβλεπαν στην πραγματοποίηση «επιδόσεων» στα διάφορα αγωνίσματα, όπως γίνεται σήμερα, που τόσο πολύ φθείρουν τον οργανισμό του αθλητού. Απέβλεπαν ακριβώς στο αντίθετο. Σε μία ευγενική άμιλλα των νέων, που σποδό είχε το κανονικό γήγνασμα του σώματος, ώστε τούτο να διατηρηται σε υγεία και αλκή. Το σώμα του ανθρώπου, καθώς έλεγαν οι αρχαίοι σοφοί, είναι ο ναός της ψυχής του. Και όταν τούτο είναι ασθενικό, εμποδίζεται κάθε πρόοδος της ψυχής, το δε πνεύμα του ανθρώπου καταθλίβεται και γίνεται ατροφικό. Δεν ημπορεί να προσδεύσει. Μένει στάσιμον η και κατάρπωση παθαίνει αζώμη. Ξεφεύγει από τον προορισμό του.

Οι άσχολες ταλαιπωρίες του σώματος και η εξαθλίωσίς του, φθεί-

ρουν την ψυχή και μαρααίνουν κάθε πνευματικότητα εις βάρος πάσης προόδου.

Πριν κλείσωμε όμως το άρθρο μας πρέπει να μιλήσουμε για την Άλτιν της Ολυμπίας, για τους Ναούς που την κοσμούσαν και για τα κτίσματά της. Ο πολύτιμος περιηγητής, ο Πανσανίας γράφει πολλά.

Η Ιερά Άλτις (άλσος) ήτο μια έκτασις 200 x 75 μέτρα περίπου, περιτειχισμένη, στην οποία υπήρχαν και οι κώτινοι, δηλαδή οι αγριελιές, από τις οποίες έδιδαν κλάδο για βραβείο στους ολυμπιονίκες. Μέσα στην Άλτι είχαν ιδρυθεί ο Ναός του Ολυπίου Διός, το Ηραίον, το Πελόπειον, το Μητροών (ναός της Ρέας), οι θησαυροί διαφόρων πόλεων, το Πρυτανειον και άλλα κτίσματα, βοημοί θυσίων, δάσος δε ολόκληρο από αγάλματα θεών, ηρώων και νικητών των αγώνων.

Ο Ναός του Θεού Διός ήτο μεγαλοπρεπής, ρυθμού δωρικού, κατασκευασμένος από πορώλιθο, περιεβάλλετο δε από κίονες. Οι διαστάσεις του σε μέτρα ήσαν: μήκος 64, πλάτος 28 και ύψος 20. Εντός του Ναού ήτο το άγαλμα του Θεού, έργον του Φειδία. Εις τους πόδας του υπήρχε η επιγραφή: «Φειδίας Χαομίδου υιός Αθηναίος μ' εποίησε».

Ο Πανσανίας περιγράφει το άγαλμα: «Το άγαλμα του Διός παριστά τον θεόν καθήμενον επί θρόνου και είναι χρυσελαφάντινον»· εις την κεφαλήν του είναι χρυσούς στέφανος κατ' απομίμησιν κλώνων ελαίας. Εις την δεξιάν χείρα κρατεί Νίκην εξ ελεφαντοστού με ταινίαν και στεφανον εις την κεφαλήν· εις την αριστεράν χείρα ο Θεός κρατεί σκήπτρον στολισμένον με όλα τα μέταλλα· το επί του σκήπτρου καθήμενον πτηνόν είναι αετός. Τα υποδήματα του Θεού καθώς και το μιάτιόν του είναι χρυσά· εις το μιάτιον είναι σκαλισμένα μικρά ζώα και κρίνα».

Από τον περίλαμπρο αυτόν Ναό σήμερα σώζονται μόνον τα θεμέλια. Ο Ναός της θεάς Ήρας, το Ηραίον, ήτο και αυτός δωρικού ρυθμού, τον περιέβαλαν κίονες και ήτο κατασκευασμένος από πορώλιθο. Είναι ο γνωστός ναός της Ολυμπίας, τον οποίον έχουν αναστηλωθεί δύο κίονες.

Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι μέσα στον Ηραίον εκτός του αγάλματος της θεάς Ήρας και άλλων θεών, υπήρχε και το άγαλμα του θεού Ερμού του Πραξιτέλους, το μόνο άγαλμα θεού της Ολυμπίας που διεσώθη. «... μετά πάροδον όμως χρόνον αμείρωσαν εις το Ηραίον και άλλα αγάλματα, όπως τον Ερμόν από μάρμαρων, ο οποίος κρατεί τον Διώνυσον νήπιον, έργον του Πραξιτέλους», γράφει ο Πανσανίας.

Ο Εξορκιστής Θεός του πνεύματος, κατά την αρχαία παράδοση, την έννοια του οποίου τόσοι έχουν παρανοήσει η αφήγητη σκέψης: Αφού και Θεό του εμπορίου τον έχει ακόμη χαμείνει... Αυτό είναι τόσοι σιγήθι-σμένο να γίνεται όταν οι μύθοι και οι αλληγορίες λαμβάνονται κατά γράμμα...

Στα παλιά χρόνια υπήρχε στην Ολυμπία και Μαντεϊόν της Γης: Ο Πανσάνιας γράφει σχετιζά: «Πλησίον του λεγόμενου Γαίου, ιερών της Γης, είναι βομὸς της Γης κατασκευασμένος και αυτός από τέφραν παλαιότερον λέγουν, εις αὐτό το μέρος υπήρχε το μαντεϊόν της Γης». Έτσι και εδώ άρχισε η λατρεία. Στην αρχή ήτο χαμηλή, γιμνή για να εξελιχθῇ κατόπιν σε θεΐχη.

Το στάδιο της Ολυμπίας είχε σχῆμα ορθογώνιο-παράλληλόγραμμο. Μήκος 212 και πλάτος 30. Δεν είχε λίθινα καθίσματα, ἀλλὰ οἱ θεαταὶ ἐκάθηντο σε ἑδαφὸς ἐπιζίντες κατὰλληλα διαρρυθμισμένο. Χωροῦσαν σ' αὐτό 30.000 θεαταὶ στην αρχή, κατόπιν δε με νέα ἔργα που ἔγιναν χωροῦσε 45.000. Το «στάδιον» δρόμου ήτο 192 μέτρα.

Αξιοσημειωτο είναι ὅτι στην Β. πλευρά τοῦ σταδίου υπήρχε ἐιδι-ζὸ βάθος, ἀπὸ λευκὸ μάρμαρο, στο ὁποῖο ἐκάθηντο ἡ ἑρεια Δημητρός Χαμηνής, ἡ μονή γυναίκα που ἐδικαίοντο νὰ παρακολουθεῖ τοὺς ἀγῶνες.

Οἱ Ολυμπιακοὶ ἀγῶνες της ἀρχαιότητος που τόσοι ἐδόξασαν την χώρα μας και τὸ ἀρχαῖο ἐλληνικὸ πνεῦμα, καθὼς ξερομε, ἔχουν ἀνα-συσταθεῖ κατὰ κάποιον τρόπο, στις ἡμέρες μας. Ἡ ἀνασυστάσις σφεί-λεται στον Γάλλο Πέτρο νε Κορμπιερτέν και οἱ πρῶτοι Ολυμπιακοὶ Ἀγῶνες, διεθνεῖς τώρα, ἔγιναν στας Ἀθῆνας τὸ 1896. Οἱ ἀγῶνες αὐτοί, που γίνονται κάθε τέσσαρα χρόνια, συνεχίζονται και σήμερα.

Πόσο ὅμως είναι και στο πνεῦμα και στην ουσία διαφορετικοί (για νὰ μὴ ποῦμε χαμηλότεροι) ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους!..

Εν πάσῃ ὅμως περιπτώσει, ἔστω και ἔτσι, ἀξινοβολεῖ και ἀπὸ αὐτοῦς τὸ ἀρχαῖο πνεῦμα της ἀθανάτης Ἑλλάδος!

(Διατηροῦμε τὴ γλώσσα του ἀφορογράφοι)

Συμπόνια

Του νέγρου Ποιητή Γουλ Λώρενς Ντυνμπάρ (1873-1907)

Το ξέρω εγώ πόσο πονεί μεσ' στο κλουβί του το πουλί!
Όταν ο ήλιος λάμπει στις αφηλές κατηγορίες,
Όταν ο άνεμος γλυκά τη νέα σαλεύει χλόη,
Και σαν γιालένιος χείμαρρος κυλάει το ποτάμι.

Στον πρώτο του πουλιού κελαϊδισμό το πρώτο σκάει μπουμπούκι
Και το αιθέριο σφρρίγος του πετά απ' τον καλυκά του,
Το ξέρω εγώ πόσο πονεί μεσ' στο κλουβί του το πουλί!

Και ξέρω το γιατί χτυπά μ' απελπισία τα φτερά,
Γιατί τα σκληρά σύρματα ζεσταίνει με το αίμα του,
Ξέρω γιατί ποθεί τρελά σ' ένα κλαδί να κάνει κούνια,
Γιατί χτυπιέται και χαντζώνεται στις βέργες του κλουβιού.

Γονούν, αιμέ, οι παληγές πληγές κι ας έχουν πλέον κλείσει,
Κι ειν' οι βελόνες τους σκληρά που τ' αγκυλώνουν και σπαράζει.

Το ξέρω εγώ γιατί χτυπά σπαραχτικά τα δυο φτερά του,
Γιατί, αλλοίμονο, μεσ' στο κλουβί του κελαϊδεί,
Και σπάζει τα φτερούγιά του, και του πονεί το στήθος,
Ως δέρνεται στα κάγκελα, ζητῶντας λευτεριά.

Δεν είναι ξέγνοιαστο, ως θαρρούν, τραγούδι το δικό του
Μα προσευχή που βγαίνει απ' την καρδιά του,
Παράπονο που τρυπά τον ουρανό σαν βέλος

Το ξέρω εγώ, γιατί μεσ' στο κλουβί του τραγουδεί!

Μετάφρ. Ρίτα Μπούμη Παππά

(«Παγκόσμιος ανθολογία ποιήσεως», Εκδ. Γ. Παπαδημητρίου,
Αθήνα 1953, Α' τόμος, σελ. 46)

* * *

Νομίζουμε ότι οι συνάνθρωποί μας που έχουν στα σπίτια τους
πιτηνά για διακόσμησι ή τι άλλο τους υπηρετεί, δημιουργούν επιβα-
ρυντικό πεπρωμένο. Δημιουργούν κάρμα. Τα κατώτερα γενικά έμφυ-
χα όντα είναι οι μικρότεροι αδελφοί μας. Και εμείς τα βασανίζουμε!

Ο «Ιλισός»

ΛΟΓΟΙ ΣΟΦΟΙ

Πολλά έχεις, πιστεύει, πραγματοποιήσει
αν την υπομονή έχεις συνηθίσει.

Ι. Β. Γκατε (Απο τα «Αποφθεγμάτων», Μετάφρ. Αγγ. Παυθόνη)

Βλάπτει πλέον παρά ωφελεί τον άνθρωπον η γνώσις, όταν δεν
είναι συνοδευομένη από την αρετήν.

Αδαμάντιος Κορσής («Νέα Εστία», 1/4/1988, σελ. 462)

Αν θέλεις να ζησεις ευτυχής, να πιστεύεις ότι ο ουρανός εδημιου-
ρήθη δια να σε φωτίζει και η γη δια να σε τρέφει.

Α. Καμποροχώρος (Πρω. «Ημερησία», 1914, σελ. 270)

Τα προφητικά όνειρα είναι ένα μέσον, το οποίον μεταχειρίζεται ο
πνευματικός κόσμος, όχι τούτον δια να προείπει εις τον άνθρωπον τα
μέλλοντα, όσον δια να αποδείξει εις αυτόν την ύπαρξίν του.

Αντώνιος Αδριανόπουλος (Περὶ πνευματισμῶν)

Το ἐλπίδιον της αθανάτης ζωῆς περιέχεται μέσα τις ακτίνες του
ηλίου, και μπορούν οι άνθρωποι να το πίνουν κάθε πρωί. (Κατά την
ανατολή)

Ομηραρί Αϊβάζωφ (Η ελπίστη των δυο παχων, σελ. 162)

Στον άνθρωπο έχει καθοριστει ένα όριο ζωῆς, που δεν μπορεί να
το ξεπεράσει, έλεγε ένας γέρος κληρικος σε μια κυρία καθισμένη πλάι
του που τον αζούργε μ' ανοικτό το στομάχι.

Λεων Τολστόι («Πόλεμος και Ειρήνη», βιβλίο 1ο, κεφ. 18)

Η αρμονία είναι ο γενικός νόμος κάθε πράγματος που συντελεί-
ται μέσα στο σύμπαν.

*Κοιμφοιζιος Γεωργ. Βλάχου, «Η πολιτική σκέψη στην αρχαία Κίνα»,
Αθήνα 1978, σελ. 32)*

Ξύπνημα συνείδησης είναι μεγαλείο ψυχής.

Βίττωρα Ουγκώ («Οι άθλιοι», Μέρος 6ο, βιβλίο 7ο, 2)

*

Για όσα δεν εξαρτώνται από τη θέλησή σου, να δρας με θάρρος,
αλλά για όσα εξαρτώνται από αυτή με σύνεση.

Επίκτητον («Λυστριβαί» Β, α, 5)

«Όπου μὲν τὰ ἀπροαίρετα, ἐκεῖ τὸ θάρρος ἔστω σοι, ὅπου δὲ τὰ προαι-
ρετικά, ἐκεῖ ἡ εὐλάβεια»

*

Η θέληση του Θεού κατευθύνεται μόνο απ' την άπειρη αγάπη Του
για μας, και γι' αυτό καθετί που μας συμβαίνει είναι για το καλό μας.

Λέων Τολστόι («Πόλεμος και Ειρήνη», βιβλίο 2ο, Μέρος Γ, 25)

*

Όποιος ποτέ δεν έφαγε με δάκρυα το ψωμί του,
όποιος ποτέ τις βαυλιζόσαντες νυχτιές
δεν κάθησε με βουρζωμένα μάτια στη στρωμένη του,
αυτός δεν σας γνωρίζει, ουράνιες δυνάμεις!

Βολφγκανγκ Γκαίτε («Παγκόσμιος ανθολογία ποιήσεως»,

Εκδ. Γ. Παπαδημητρίου, Α, σελ. 220)

*

Κανείς δεν πρέπει να ελαίρεται γιατί αγαπά τον τόπο του. Αλλά
να ελαίρεται μάλλον, για τί αγαπά το ανθρώπινο γένος.

Περσική παροιμία (Π. Γιογκανάντα, «Η αυτοβιογραφία ενός γιόργι»,

σελ. 569)

*

Η φιλοσοφία είναι το μικροσκόπιο της σκέψης. Δεν της ξεφεύγει
τίποτε.

Βίττωρα Ουγκώ («Οι άθλιοι», Μέρος 6ο, Βιβλίο 2ο, 2)

*

Ευτυχέστατος είναι εκείνος που δεν έχει κακία στην ψυχή του,
γιατί αποδείχτηκε ότι αυτή είναι το μεγαλύτερο από τα κακά.

Πλάτωνα (Γοργίας, 478 Ε)

(Εὐδαιμονέστατος μὲν ἄρα ὁ μὴ ἔχων κακίαν ἐν ψυχῇ, ἐπειδὴ τοῦτο
μέγιστον τῶν κακῶν ἐφάνη)

*

Η ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΗΣ ΧΑΡΑΣ ΣΤΙΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΤΟΥ ΒΕΕΤΗΟΝΕΝ

ΜΕΡΟΣ Α

ΤΟΥ Α. Α. ΧΑΜΟΥΔΑΚΗ

Σχίζον πάντα το τελευταίο μέρος ενός μουσικού έργου, ανεξαρτητά από εποχή και μορφή, έχει ένα χαρακτηριστικό χαρακτηριστικό.

Όλα τα στοιχεία — ρυθμός, μελωδία, αρμονία, κίνηση οριζόντια και κάθετη στο μουσικό πενταγράμμιο, «ανταποδοτικές» φωνών, τονισμοί, αντιθέσεις δυναμικής, «τέμπο», χρώμα ηχού — είναι έτσι συνταρακτικά που να προσφέρουν ένα ενιαίο συναισθημα στην ψυχή.

Πώς οι συνθέτες του μουσικού ματαρρύθμισης, η της κλασικής, η της ρομαντικής (η οποιας αλλαγής) εποχής ενίσχυσαν την ανάγκη, στο «ή ενάλλε» μιας συμφωνίας, ενός κοντσέρτου, μιας σουίτας (ζ.α.) να τρέξουν, να παιξουν, να «τροφοδοτήσουν» τη χαρά;

Τι είναι τα «ξεσπάσματα» αυτά, που ανοίγουν, λες, ένα πέλασμα προς φωτεινές περιοχές; Νομίζω, πως πέρα απ' τη συνήθεια και τα καθιερωμένα, καθώς και από τις οποίες μορφολογικές αναγκές, κάποιον βαθύτερα πρέπει ν' αναζητηθεί ο λόγος του «ξεσπάσματος» αυτού. Βαθύτερα απ' την προσωπική διάθεση του μουσικού δημιουργού και τις εκφραστικές-αισθητικές του επιδιώξεις, βαθύτερα από μια αρχιτεκτονική ανάγκη ή επιταγή μουσικής μορφής.

Αλλά μια τέτοια έρευνα οδηγεί πολύ μακριά. Οδηγεί ως ένα σημείο, πέρα απ' το οποίο δε μπορεί ο άνθρωπος να προχωρήσει. Γιατί η «πληγή» της μουσικής, η «ουσία» της βρίσκεται έξω απ' τις ανθρώπινες δυνατότητες. Έξω από τα γήινα.

Μηπως μπορείς κανείς ποτέ να πει πως και που βρίσκεται η απάλυνση δυναμική της; Μηπως μπορείς κανείς ποτέ να πει πως και που βρίσκεται ο κόσμος της πραγματικότητας και ο κόσμος του ονείρου, που τους εκφράζει;

Είναι ίσως η πρώτη από τις άλλες αδελφές Τέχνες που έχει πάντα μια τάση προς τα «επάνω», καθώς παίρνει και ανεβάζει τον άνθρωπο έξω από τα γήινα και τα καθημερινά. Είναι ίσως η πρώτη από τις άλλες αδελφές Τέχνες που μετριάξει τον πόνο και δυναμώνει τη χαρά.

Χιλιάδες τώρα χρόνια ο μουσικός ήχος απασχολεί τον άνθρωπο

σα φαινόμενο, καθώς και σα σύντροφος και μέσο εκφραστικό, στη ζωή του.

Σα φαινόμενο, τον ερευνά, στη σφαίρα κυρίως της φυσικής και των μαθηματικών, καταλήγοντας σε σχέψεις και συμπεράσματα, που αποκαλύπτουν αιτίες και σχέσεις σε καθαρά επιστημονικό επίπεδο, αδιαφιλονίκητες. Και όσο πλουτίζεται η γνώση και προοδεύει η τεχνική, η έρευνα προχωρεί σε βάθος και η αποκάλυψη παρουσιάζει όλο και περισσότερο ενδιαφέρον.

Σα σύντροφος, όμως, και μέσο εκφραστικό, η επενέργειά του στην ψυχή και το συναισθηματικό κόσμο μένει ανεξιχνίαστη και έξω από κάθε έρευνα και επιστημονική ανάλυση.

Είναι πλατιά και ασύλληπτη η επενέργεια αυτή έτσι, που ένα μουσικό ερέθισμα, ένα μουσικό άκουσμα, είτε σαν πρωτόγονη εκδήλωση, είτε σαν καρπός ρωμαλέου δημιουργού να προκαλεί τόσες εντυπώσεις και συναισθήματα, όσοι και εκείνοι που δέχονται το άκουσμα. Εντυπώσεις και συναισθήματα διαφορετικού, το καθένα, χαρακτήρα. Χωρίς, βέβαια, να μεταβάλλεται η κεντρική ιδέα, αυτό, δηλαδή, που βασικά ζήτησε να εκφράσει ο συνθέτης.

Αλλά από την κεντρική αυτή ιδέα, ως τις «αποχρώσεις» υπάρχει πλατιύτατος ορίζοντας. Άλλωστε ο κάθε ακροατής «συμμετέχει» στο άκουσμα σύμφωνα με τη φύση και ευαισθησία του. Και γίνεται τούτο, γιατί η μουσική, με το άυλο «υλικό» της (παύμιζές δονήσεις του αέρα), αφήνει ελεύθερη τη φαντασία του ακροατή να αναπτύχτει στο άπειρό της, χωρίς να αναγκάζει.

Ακόμα και στην ένωσή της με άλλη αδελφή Τέχνη (την ποίηση π.χ.) ή με άλλο εξομωσιζό στοιχείο, που ζητά να το περιγράψει και εκφράσει (εικόνα π.χ.), διατηρεί την αυτοτέλειά της, οδηγώντας πάντα τον ακροατή στη σφαίρα των συμβόλων. Λόγος, εικόνα, κάτω απ' τη μυστική παντοδυναμία του ήχου, γίνονται «εντύπωση», γίνονται σύμβολα.

Αλλά κάθε συμβολισμός με τη μεσολάβηση της μουσικής, έδρα του έχει το συναίσθημα. Και προς αυτό κατ' εξοχήν απευθύνεται η Τέχνη των ήχων.

Είναι γνωστό ότι από παλιά (και απ' τους αρχαίους τους χρόνους ακόμα) πολλά μουσικά κείμενα αποτελούν «περιγραφή» πραγμάτων, που βρίσκονται έξω απ' την περιοχή της μουσικής.

Περιγραφή βροχής, βουής του ανέμου, της θάλασσας, καλπασμού, τοπίου, κινήσεων του ανθρώπου κ.ά. Ωστόσο, και στην περίπτωση αυτή το καλλιτεχνικό βίωμα δεν πηγάζει απ' αυτόν το λόγο, απ'

αυτές τις εικόνες, με άλλα λόγια, απ' τη μουσική «περιγραφή» ενός συγκεχυμένου πραγματός, αλλά από τις εντυπώσεις και, προπαντός, τα συναισθήματα που γεννά στην ψυχή το συγκεχυμένο τούτο πράγμα από το σύμβολο του. Για τούτο η μουσική μας φέρνει σε άλλα επίπεδα, ανεβαίνοντας μας από τα γήινα σε περιοχές, όπου λάμπει ένα διαφορετικό φως. Και η ανυψωση αυτή με την επενέργεια των ηχών, τον ρυθμό, της μελωδίας, της αρμονίας, του χρωματός κ.λπ. μας χαρίζει μια διαθεση ψυχική, που πωθώντας της είναι η χαρά.

Αυτό είναι το βασικό γνώρισμα της μουσικής: το συναισθημα μιας ενόρασης, που μας χαρίζει, μιας χαράς, απ' τη συγκεχυτημένη, την ακριβή οιωπλήη χαρά, ως τα δυνατά στοιχεία και τα ξεσπάσματα και τους ενθουσιασμούς.

Και αν αζοίμ η μουσική που αζοίμει είναι λυπητερή, πένθιμη, και πάλι το συναισθημα που προκαλεί δεν οδηγεί ποτέ στην απογοήτευση ή την απελπισία, γιατί η λυπη και οι οζοτεινές σκεψεις μετωιζόνται χαρή στην απολειτουργική δύναμη αυτής της τέχνης, που αποδοσιμεί τον ανθρώπο απ' τα ζοίνα της ζωής, απ' την οξυτητα του πόνου, καθώς τον μεταφέρει στους κόσμους, των συμβόλων και του ονειρου. Η μυστική και αοιζλήρητη δύναμη της, ειδικότερα, είναι ότι μας φέρνει πιο ζοίνα στη μεγάλη παρρησία και την ελπίδα.

Αζοίμ και στην περιλπίωση που ο συνθέτης ζήτη να εκφράσει ζάτι το συγκεχυμένο, τον πόνο π.χ. ενός ορισμένου προσώπου, πόνος και πρόσσοπο παρουν μια γενική σημασία στο καθολικό «εγώ», όπου μας φέρνει ο κόσμος της μουσικής: δηλαδή η ουσία και η φύση της Τέχνης αυτής.

Ανάμεσα στα «στοιχεία», που συνθετούν τη φύση της και της χαρίζουν μια ιδιότυπη θέση διπλά στις άλλες αδελφες Τέχνες, είναι και η «πολυ-εκφραστικότητα» της, η ευχέρεια, με άλλα λόγια, που παρέχει στον αζροατή να συλλάβει νοήματα της σε ορίζοντες, όπου ελεύθερα μπορεί να περιλπανηθεί η φαντασία του.

Στην ελευθερία αυτή υπαρχει και η συνάντηση του «καθολιζου εγώ» με το «πρόσωπικό» (τον ζάθε αζροατή), συνάντηση, που δημιουργεί μια «τρίτη κατάσταση», αυτήν, στην οποία μας οδηγεί το μυσικό άκουσμα.

Μένει έξω απ' τις ανθρώπινες δυνατότητες η ανάλυση των «δυνάμεων» της μουσικής και η επενέργεια της στην ψυχή μας. Για τούτο και η ψυχολογία της Τέχνης αυτής μιλά για μεταφρσιση και για μυστικισμό. Ουσία του μυστικισμού είναι η έξσταση, που σημαίνει έξοδο απ' την κατάσταση της καθημερινότητας και μεταφραση σε μια

υπερ-προσωπική μορφή, όπου το εγώ τείνει να γίνει ένα με το Παγκόσμιο Εγώ, με τη Θεότητα.

Η πολυ-εμφραστική φύση της μουσικής, που, ούτε γάτι το συγγεζωμιένο, μα ούτε και γάτι το αφηρημένο εκφράζει, παρέχει τη δυνατότητα στον καθένα να τη νιώσει σύμφωνα με την «ποιότητα» του εσωτερικού του κόσμου και στην έκταση που ο κόσμος αυτός και η καλλιέργεια του το επιτρέπουν.

Η μουσική δεν είναι μια απλή ακουστική εντύπωση, ένα ακουστικό ερέθισμα, που απευθύνεται σ' έναν «παθητικό δέκτη», αλλά μια «ομιλία» που απαιτεί την ενεργητική συμμετοχή του ακροατή, συμμετοχή ολοκληρωτική του νου και του συναισθήματος, του συνειδητού και του υποσυνειδητού, μια δημιουργική, με άλλες λέξεις, αντίδραση στο μουσικό άκουσμα.

Όπως η επιφώτιση του Αγίου Πνεύματος, λέει ο Max Dessoir στο σύγγραμμά του «Ästhetik und Allgemeine Kunstwissenschaft», έτσι έρχεται η Μουσική από πάνω μας κάνοντάς μας ικανούς να μιλούμε ξένες γλώσσες. Έτσι, ευρύνει η μουσική τον νυχλο του πόνου και της χαράς, απ' τη σωματική διέγερση ως τους τόπους εκείνους, που δεν είναι εκ του κόσμου τούτου, από τον οργανωμένο θόρυβο ως την Τέχνη της ηχογόνας Σιωπής.

Και είναι χαρακτηριστικά τα λόγια του Wilhelm Furtwängler («Vermächtnis») για τη συμμετοχή αυτή του ακροατή στο μουσικό άκουσμα: «Για την ορθή αποδοχή της μουσικής χρειάζονται δύο πράγματα: μουσικότητα (φυσικό δώρο) και ικανοποιητική ζωντάνια και εσωτερική ενέργεια, ώστε να γίνονται αντιληπτά τα κείμενα του παθούς και της θεϊκής ζωής που ξεχειλίζουν απ' τα μεγάλα έργα. Δεν αρκεί το ένα δίχως το άλλο: αλλά είναι σπάνια η συνύπαρξη και των δύο».

Η ανάγκη της συμμετοχής αυτής του ακροατή είναι γάτι το αναμφισβήτητο. Και όσο μεγαλύτερη είναι μέσα του η ικανότητα και δύναμη αποδοχής (φυσική έφεση και ζωντάνια), αλλά σίναμα, και η γενική καλλιέργεια πνεύματος και ψυχής, τόσο πιο βαθύ και πιο ευτυχημένο είναι το καλλιτεχνικό βίωμα. Αλλά και τόσο μεγαλώνει η απόσταση που χωρίζει μια σύνθεση χωρίς την ενλογία της αληθινής και μεγάλης πνοής από μιαν άλλη, που τη γέννησε η δυνατή έμπνευση από το «μεγάλο έργο», όπως το εννοεί και το χαρακτηρίζει ο W. Furtwängler.

Τούτο σημαίνει ότι υπάρχει, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, μια αούλληπτη δύναμη στη μουσική, που την «πληρή» της πρέπει να

την παραδεχτούμε στις υπερχώσιμες σφαίρες. Και η επιδράση της, σ' ανθρώπους και ζώα, αναμφισβήτητη. Τούτο το γνωρίζαν απ' τους πανάρχαιους χρόνους, γι' αυτό και χρησιμοποιούσαν πάντα τον ήχο στο μέγα τόξο των λόγης-λόγης ανθρώπινων εκδηλώσεων και των πραγμάτων της ζωής· απ' τη μαγεία ως τις οργανωμένες μορφές της μουσικής Τέχνης· απ' την επιζήληση και τον εξευμενισμό των αγαθών και των κακών πνευμάτων και φρονιμών στοιχείων ως το άζουμα μουσικής σε μίαν αβυσσά συνανάλυσης.

Κανείς, σε οποιαδήποτε εποχή και σε οποιαδήποτε περίσταση, δεν μπόρεσε να αγνοήσει το μουσικό ήχο και να μη τον δεχτεί σαν αναπόσπαστο μέρος της ζωής του.

Και σ' όλη τη μεγάλη διαδρομή, μέσα στις χιλιετίες, τον τόξον της ανθρώπινης δραστηριότητας και ζωής, η μουσική δεν έπαυε ποτέ να είναι δεμένη με τη θρησκευτική λατρεία. Είτε χροιάζει το συναίσθημα του τροίμου και της αγωνίας, μπροστά στις αγνώστες δυνάμεις του υπερφύζιου, είτε της γαλήνης, μπροστά στο Θεό της Αγάπης, ο άνθρωπος, με το μουσικό τον ήχο πάντα, άλλοτε σαν μέσο μαγικού, άλλοτε σαν δέηση και δοξολογία, αποτρέπει η εξευμενίζει το κακό πνεύμα, η πιστεύει και ενχαρίζεται τη Θεότητα.

Το γεγονός, ότι η μουσική σε τέτοιες στιγμές συνοδεύει τη μεγάλη Σιωπή, δεν είναι τυχαίο. Δεν είναι «στολίδι» της λατρείας ή τέχνη αυτή, ούτε «πολυτέλεια». Είναι στοιχείο ηθολογιστικό, είναι «δοξολογία εξ ουρανού», που την «ουσία» του και τη μυστική επιδράση του στην ψυχή δεν μπόρεσε ποτέ κανείς να τη «συνλάβει» και να την αναλύσει.

Εξεί που η Ελιτμήν, λέει ο Adolf Exner (του Πανεπιστημίου της Βιέννης), αναγκάζεται να σταματήσει, εξεί που σιγαντά αξεπεράστα εμπόδια, ποζίζει το κράτος της Τέχνης, που εξαράζει όλα όσα μιλούν κλειστά για τη γνώση. Και ο Hans Gal, στη μελέτη του για τον Brahms, ορθότατα παρατηρεί ότι έννοιες στη μουσική, όπως εξαφασίζοτητα, γνησιότητα, βάθυτητα, μεγαλοπρεπεία αποτελούν ιδιότητες, που υπάσχουν, παρὰ το γεγονός ότι δεν μπορεί κανείς να τις αναλύσει τεχνικά. Ούτε η ομορφιά μιας ιδέας, ούτε η εμπειρία που μας δίνει με το δημιουργήμα της μπορούν να μετρηθούν η αναλυθούν. Τα τεχνικά λάθη, όπως ελαττώματα δομής, αρμονίας είναι εύκολο ν' αποδειχτούν. Αλλά δεν υπάσχει μεθόδος, όταν πρόκειται για τις θετικές, τις υψηλές ιδιότητες του δημιουργήματος. Ο σκελετός της θωρακίας Ελένης δε θα μπορούσε ν' αποκαλύψει τα μυστικά της ομορφιάς και της γοητείας της.

Οι σκέψεις αυτές του Ekner και του Gal χορβούν μεγάλες, αιώνιες αληθείες. Όπως και η φράση, με την οποία κλείνει το σύγγραμμά του «Ψυχολογία της μουσικής» ο Richard Müller - Freienferls. «Αν δεν υπήρχε μέσα μας η δύναμη του Θεού, πώς θα μπορούσε να μας ενθουσιάσει το θεϊκό».

Πράγματι αν δεν υπήρχε μέσα μας το έρμα των πραγμάτων της ζωής, πώς θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί ο δημιουργικός σπινθήρας με τον ορατό και τον αόρατο κόσμο; Αν δεν υπήρχε μέσα μας ο χώρος, όπου βρίσκει ευτυχισμένον αντίλαλο μια απ' τις άπιαστες «ουσίες» της μουσικής, —η χαρά— πώς θα μπορούσαμε ν' αποκαλύψουμε, με το τραγούδι μας, την «ουσία» αυτή;

Ναι! η χαρά βρίζεται στον ήχο. Στη μουσική. Πρωτόγονη ή σοφή. Στη λυτρωτική επενέργεια της στην ψυχή, στη «λύση» που μας προσφέρει ύστερ' από μια σύγκρουση, στη γαλήνη, όπου μας οδηγεί, ύστερ' απ' την καταιγίδα. Το «υλικό» της μουσικής έχει τη δικιά του ζωή, στους δικούς του νόμους, τα δικά του στοιχεία, που αποκαλύπτουν, στη βάση τους, και εκφράζουν την πορεία προς την συνδιαλλαγή, προς την Υψηλή Εντολή, που είναι η Αγάπη. Ο δρόμος από την ανησυχία και τη σύγκρουση προς τη λάμψη της αισιοδοξίας και της χαράς είναι η «φυσιολογική ζίνηση», που σημειώνει η μουσική, υπακούοντας στους νόμους της. Και έτσι εξηγείται και το πώς το πιο «σχοτεινό» μουσικό κομμάτι δεν μας ρίχνει ποτέ στην απελπισία. Και το «όχι» μιας μουσικής, που αντλεί χιμώος από το τραγικό στοιχείο, καταλήγει κι αυτό στην κατάφαση, στη χαρά, που αποδεικνύεται έτσι κάτι το πιο βαθύ απ' τον ανθρώπινο πόνο.

Ποτέ η έκφραση του πόνου, στα μουσικά πεντάγραμμα, δεν είναι καταλυτική. Και πάντα θα βρει η ψυχή μια διέξοδο, είτε με ένα ρυθμικό σχήμα, είτε με μια αρμονία, μελωδία, χρώμα προς μιαν ελπιδοφόρα υπόσχεση. Υπόσχεση, από τον έξω ή το μέσα μας κόσμο· αδιάφορο.

Στον άλλο πόλο τόσο —της ευδαιμονίας— η έκφραση της χαράς ποτέ δεν περιορίζεται, ως υποκειμενικό βίωμα, στην ένταση που της έδωσε ο μουσικός δημιουργός, αλλά παρσάρει μαζρότερα. Έστω κι αν υπάσχει μια πινελιά λύπης. Και τούτο, όχι μόνο γιατί, όπως αναφέρθηκε, στην «ουσία» της μουσικής υπάσχει ο πυρήνας της χαράς, αλλά και γιατί ο άνθρωπος, κλείνοντας στο υποσυνείδητό του την «ουσία» αυτή, αλλά και τείνοντας προς την απολύτρωση του εγώ του από τα δεσμά εκείνα, που του δημιουργούν οι αντιξοότητες και οι καθυμερινότητες της ζωής, αναζητά στην κατ' εξοχήν «ελευθερία»

αυτή Τέχνη την εξαφάνιση των ονείρων και πόθων του. Δεν αποτελεί, επομένως, σύμπτωση το γεγονός ότι τα τελευταία μέρη μοιραίων έργων (όπως Συμφωνία, Κοντσέρτο κ.ά.) κλείνουν με την εξαφάνιση χαράς. Κλείνουν, κατά το μέγιστο ποσοστό, με ζοηρούς, χαρούμενους ρυθμούς, που μεταδίδουν στην ψυχή ένα στίγμα, μιαν αισιοδοξία, ένα απολινθωτικό συναίσθημα. Και δεν αποτελεί τούτο επιταγή της μορφής, οπότε θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι ο χαρούμενος χαρακτήρας του τελευταίου μέρους μιας Συμφωνίας π.χ. πηγάζει από εξωτερικούς παράγοντες απ' την αναγκαστική, δηλαδή, συμμόρφωση στα όσα το μορφολογικό διαγράμμα καθιστούνει και ορίζει όχι!

Η ψυχολογική αναγκη και το ανθρώπινο ξέσπασμα της χαριάς προηγούνται απ' τους κανόνες της δομής, κανόνες, που ακολουθούν και βάζουν σε (μορφολογική) τάξη τα όσα πράγματα αναβλύζουν από το είναι του χτίστη. Και μπορούμε ασφαλώς να υποστηρίξουμε ότι η γλίσση του μοιραίου δημιουργού προς το χαρούμενο τέλος είναι, στο βάθος, μια άθηση απ' τους κόσμιους του υποσυνείδητου, που διατηρούν ασβεστη τη γλώσσα του μοιραίου πράγμα μέσα μας, τη γλώσσα της χαράς.

Είναι ένα επισημασμένο τούτο μιας αλήθειας, που τίποτα, μέχρι σήμερα, δε μπόρεσε να την κλονίσει. Γιατί τίποτα δεν είναι ικανό ν' αφαιρέσει, έστω και στο ελάχιστο, εκείνο που η Φύση, εκείνο που η Πανσοφία Θεϊκή Δύναμη δημιουργήσε και χάρισε στην Ανθρωπότητα.

Γι' αυτήν την Ανθρωπότητα αγωνίστηκε και σ' αυτήν πρόσφερε το πνεύμα του και την ψυχή του ο Λοιδοβίκος βαν Μπετόβεν (1770-1827), ο μέγιστος των υμνωδών της Ελευθερίας και της Χαράς. Δεν υπήρξε πιο ευτυχισμένη συνάντηση «χτίστη» και «υλίζου» απ' αυτήν του Μπετόβεν και του μοιραίου ήχου. Η Τέχνη των ήχων, που, από τη φύση και την «ουσία» της, κατ' εξοχήν εξαφάνισε την ελευθερία και τη χαρά, χρησίμευε ως «υλίζου» σ' εκείνον που τις ύμνησε. Δεν μπορεί να φανταστεί κανείς ιδεωδέστερη συνάντηση απ' αυτήν. Συνάντηση του δημιουργού με το εξαφάνιστο του μέσο.

Και οι δυο δυνάμεις εδώ — ο μοιραϊκός ήχος, με την ιδιότητα φύση και τα χαρακτηριστικά του, ο μοιραϊκός χτίστης, απ' την άλλη, που τον παρέλαβε και τον χάρισε την ενδονία της οργανωμένης ζωής των δημιουργημάτων τους — παρέχουν την εικόνα, αλλά και την έννοια ισόρροπων στοιχείων, που διαγράφουν την ίδια κίνηση, στο άπειρο του ήχου και της δημιουργίας.

Ποια είναι αυτή η κίνηση; Ο ίδιος ο Μπετόβεν μας δίνει το κλειδί αυτού του ερωτήματος: «Δεν υπάρχει τίποτα πιο υψηλό απ' το να

πλησιάζει ζανείς περισσότερο από κάθε άλλον άνθρωπο τη Θεότητα, και από εδώ να σκουπίσει τις θεϊκές αχτίδες στο γένος των ανθρώπων». Ο ήχος κινείται στο άπειρο, κινείται στις ουράνιες σφαίρες. Κινείται και στη γη, σταλμένος από ψηλά. Αλλά για να μεταβληθεί σε «εικλογία Θεού», πρέπει ο ποιητής να πλησιάζει όσο γίνεται πιο πολύ τη Θεότητα, να παραλάβει το Δώρημα τούτο, λουσμένο στο Ουράνιο φως, και κατ' αντίστροφη κίνηση, να το σκουπίσει στην Ανθρωπότητα.

Γεμάτη πίστη και δέος θεϊκό και αγάπη είναι η ομολογία αυτή του Μπετόβεν, που δίνει την ουσία και τη δύναμη αυτού που ονομάζεται Μουσική. Αλλά και την ευθύνη του ανθρώπου, που δέχτηκε από τον Ουράνο ένα τέτοιο δώρο, απέναντι στους συνανθρώπους του. Του ανθρώπου, που ένιωθε ότι «η Μουσική είναι η πιο υψηλή αποκαάλυψη από κάθε άλλη Σοφία και Φιλοσοφία».

Με τέτοιον ηθικό οπλισμό ο ίδιος ο Μπετόβεν έγινε η αποκαάλυψη των μυστικισμών του ήχου και, ειδικότερα, της χαράς, που κρύβεται μέσα σ' αυτόν, και της απόλυτοφωτικής επενέργειάς του στον άνθρωπο. Είναι αδύνατο, τούτη τη στιγμή, να μην ανοίξω μια παρένθεση, καθώς μου έρχονται στο νου οι στίχοι του Σαίξπηρ, από τον «Εμπορο της Βενετίας», για τη μουσική. Λέει στην Ε' πράξη, σζ. 1 (σε μετάφραση Αλεξ. Πάλλη): Λορέντζος: «...Κοίτα το θόλο του ουράνου πώς είναι πυκνοζέντητος με δίσκους από ολόλαμπρο χρυσάφι. Και τ' άστρο που θεωρείς το πιο μικρό σαν αγγελοῦδι τραγουδάνε στην κίνηση του, αγγαλία αγγαλία συνοδεύοντας τα αθροβλήματα τα Χερουβίμ. Τέτοια ωμοιότητα ζει μες στις αθάνατες ψυχές· μα εμείς δεν την αζούμε, ενόσω έτσι κακότεχνα την κλείνει μέσα ο χωματόπλαστος αυτός του μαρμαριού μαντινάς...».

Γέτοϊζα: «Έγω χαρούμενη ποτές δεν είμαι σαν αζούω τη μουσική.»

Λορέντζος: «Ο λόγος είναι πως προσέχει ο νους σου. Είδες ποτε ζάνα αχτίο και εθελόζαζο ζολάδι ή νια ποιήαζοια κι αχάλινωτα που τρέχουν με τρελά πηδηματά, που χλμιντορίζουν και μουτζορίζουν δυνατά, γιατί έχουν αναμένο μες στις φλέβες αιμα; Μόλις τυχόν αζούσουν σάλπιγγα που παίζει ή ζάνον ήχο μουσικό, και τότε ίσως τα δεις να σταματήσουν όλα μονομαίς, κι η αχτιάδα των ματιών τους να μερώσει απ' τη γλυκιά τη δύναμη της μουσικής. Γι' αυτό κι ο ποιητής παρώστησε πως ο Οοφάας έφερνε, λιθάκια, δέντρα, ρέματα γιατί δεν έχει τίποτα στον κόσμο —θες σκληρό, θες απελέκητο, ή γιομάτο λύσσα— που τη φύση ή μουσική να μην τον αλλάζει εζεινή τη στιγμή. Άνθρωπος με γυμνή καρδιά από μουσική, που δεν τον συγζινάει ή

μαγισιά αρμονία, αχτός για απάτες είναι χαμωμένος, για αρπαγές και προδοσίες· θολά της ξεγαλής του τα νοήματα σα νυχτα, μανυθ σαν κόλαση είναι η γνώμη του. Ανθρώπο τέτοιο μην τον μπιστευτείς ποτές σου. Άκου τη μουσική».

Άλλη αποκαλύψη αυτή, από μίαν άλλη χορδή, που συνταιριάζεται με τη μετοβενιζή σκέψη, με τη «γνώση» τον ήχου και την πέο' απ' τα γήινα προέλευσή του. Και το θαυμάσιο στο σαιζοτηριζό τούτο ζείμενο· λέει η Γέτσιζα: «Εγώ χαμωμένη ποτές δεν είμαι σαν αζονο» τη μουσική»· και της απαντά ο Λουέντζος: «Ο λόγος είναι πως προσέχει ο νους σου».

Όταν ο νους αδυνατεί να συλλάβει και αναλύσει τις εξηραστικές ομορφίες της μουσικής, όταν αδυνατεί να συλλάβει τι ακριβώς είναι αυτό που γεννά τα διάφορα συναισθήματα στον άνθρωπο, πως μπορεί ν' αποκαλύψει την πηγή, τα μυστικά, δηλαδή, τον ήχου και, πιο συγκεκριμένα, τη χαρά, που μας μεταδίδει; Άμεση ανταπόκριση στον τόσο αληθινό αυτό διάλογο Γέτσιζας-Λουέντζου αποτελεί αυτό που έγραψε ο Μπετοβεν στο πάνω μέρος του «Κύριε» της «Μίσσα Σολέμνις» του: «Απ' την καρδιά — ας πάλι πάλι — στην καρδιά».

Το συναισθήμα! Στον κόσμο του κατά πρώτο λόγο μιλά η μουσική! Σ' αυτό απευθύνεται άμεσα, παρωσέροντας τον άνθρωπο στις σφαίρες της, σφαίρες του απιαστού. Και εζει δοκιμάζει και χαρεται η ψυχή τις λογιές-λογιές συγζητήσεις, φωτισμένες πάντα από μίαν αχτιά χαράς, έντονη ή απαλή, αδιάφορο. Έντονη, σαν ξεσπασμα γ' ενθουσιασμοσ, απαλή, σαν ελπιδοσφόρα υπόσχεση και σιωπηλή παρηγοριά. Γι' αυτό η Γέτσιζα του σαιζοτηριζού έρχόν δε μπορούσε να χαρεί τη μουσική· γιατί «προσέχε ο νους της», μην αφηρόντας να μπει στην καρδιά της η μαγεία του ήχου.

Όταν ελεύθερα και ανεμπόδιστα δεχτεί τη μουσική η καρδιά και γεννηθούν στο άδυτό της συναισθήματα και συγζητήσεις, τότε ακοιούθει και η ενέργεια του νου, που δε θ' αναλύσει βάρια αιτίες, ούτε και θ' ανακαλύψει, μυστικά, μα που θα οδηγήσει σε συγζητήσεις και ζήσεις και διαπιστώσεις αναφορικά με τις εξηραστικές διαθέσεις και τους σκοπούς του ποιητή των ήχων. Τότε ερχεται στην επίφαινα, συνειδητά, το ηθικό περιεχόμενο της μουσικής, τότε πραγματοποιείται η σίξενξη καρδιάς και νου, οπότε και ξεχωρίζουν πια με σαφήνεια τα όρια ανάμεσα σ' εκείνο, που με μαθηματική ακρίβεια μπορεί να ερευνηθεί, και στο άλλο, που μένει έξω απ' τις ανθρώπινες δυνατότητες.

(Η συνέχεια και το τέλος στο επομενο τεύχος)
«Νέα Εστία», 1981, σελ. 105-110

Οι Κινέζοι λένε πως «μία εικόνα αξίζει όσο χίλιες λέξεις» και δεν έχουν άδικο. Και τι να πει κανείς, όταν ο φακός αποθανατίζει μια γυναίκα της φυλής Καοεν να θηλαίζει το ζιτρίνο θηλυκό πιθηκάκι Κιν-Κιν και να το γλιτώνει από βέβαιο θάνατο; Η Κιν-Κιν εγκαταλείφθηκε από τη μητέρα της μέσα στη ζούγκλα της Μοϊόρια, όπου και την ανακάλυψε ολομόναχη, πεινασμένη και αβοήθητη μια ιθαγενής, η οποία, μερικούς μήνες νωρίτερα, είχε φέρει στον κόσμο το δικό της παιδί. Η ιθαγενής φρόντισε το πιθηκάκι και το θηλάσσε σαν να ήταν παιδί της.

Απέδειξε έτσι, ότι τα ζηργήματα περί αλληλεγγύης ανάμεσα στον άνθρωπο και τα ζώα δεν είναι μόνο λόγια. Γίνονται και έργα!

(Περιοδικό «Εγώ», 7/9/1993)

ΑΡΜΟΝΙΑ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΟΥ

Τον Χαράλαμπον Μπάρακλη

Η ζωή του ανθρώπου στηρίζεται σε δύο πνευματικές του λειτουργίες, τις οποίες και πρέπει να εναρμονίζει και να καλλιεργεί. Η μία είναι η νόησή του και η άλλη είναι το συναίσθημα. Η πνευματική άνοδος κάθε ανθρώπου εξαρτάται από την αρμονική εξέλιξη των δύο αυτών παραγόντων. Η λειτουργία του ενός και μόνο και η ατροφία του άλλου, δημιουργεί στασιμότητα πνευματική.

Ο Νίκος Καζαντζάκης, διερωτάται: «Ποιος είναι ο τέλειος άνθρωπος;» Και απαντά: «Αυτός που σιμγει αρμονικά την καρδιά και ο νου». Και συνεχίζει: «Ποιο είναι το τέλει ταγμα¹; Αυτό που βάζει θεμέλιο τον την καρδιά και αφήνει το νου επάνω της να χτίσει²».

Ο Λιονουσίος Σολωμός επισημαίνει τους δυο αυτούς συντελεστές της ψυχικής προόδου του ανθρώπου. Γράφει σ' ένα πεζό του κείμενο: «Πρέπει πρώτον να σιγλάσει με δύναμιν ο νους και έπειτα η καρδιά να αισθανθεί εκείνο το οποίο ο νους σινέλαβε³».

Ενας από τους σημαντικότερους δραματικούς συγγραφείς, ο **Αρθουρ Μίλερ**, όταν ρωτήθηκε που κρύβεται η ευτυχία του ανθρώπου, απάντησε: «Για μένα η ευτυχία είναι θεμα-ισορροπίας. Ενα μυαλό το οποίο δε λειτουργεί παρό με τη λογική είναι άκρως επικίνδυνο. Ενα μυαλό το οποίο κυριαρχείται αποκλειστικά από το συναίσθημα είναι επίσης επικίνδυνο. Πρέπει να υπάσχει επομένως ισορροπία ανάμεσα στα δυο, διαχωρετικά με τον ενα η τον άλλο τρόπο οδηγούμεθα την καταστροφή». Και όταν ρωτήθηκε τι εννοεί με τη λέξη «συναίσθημα», απάντησε: «Λέγοντας "συναίσθημα" εννοώ την ικανότητα του ανθρώπου να έρχεται στη θέση του άλλου. Αυτή είναι μια αντίδραση καθαρά συναισθηματική, το να συμπονάς τον άλλον και να μπορείς να έρθεις στη θέση του. Οι άνθρωποι που λειτουργούν μόνο με τη λογική, δεν το κάνουν ποτέ αυτό⁴».

Ο Ινδός φιλόσοφος **Π. Γιογκανάντα**, στο βιβλίο του «Η αυτοβιογραφία ενός γιόγκι», γράφει: «Λογική κρίσις και αίσθημα, συνδυασμένα, είναι μία συμπραξις που φέρνει υπερτατη, ουρανία χαρά, εφόσον βεβαίως η διάνοια δεν εξαιτατάται και δεν παρυσύρεται από την επίδραση που μπορεί να ασκήσει μία ζωώδης τάσις⁵».

Ο Γκαίτε στον «Φάουστ», απευθύνεται προς το Θεό με τα λόγια:
*«Ω Θεέ μου! Εσύ μεγαλοδύναμι, γαλήνευέ με,
στην καρδιά μου και στο νου μου φώτισέ με!»*

Στον πνευματικό άνθρωπο, η νόηση κάνει σχέδια, η καρδιά τη βοηθάει, την ενθαρρύνει και μετά η θέληση καλπάζει να πραγματοποιήσει αυτά τα σχέδια. Η ισχυρή θέληση απαλλάσσει τον άνθρωπο από τα χαμηλά επίπεδα, που κυριαρχούν τα πάθη. Μπορούμε να περιγράψουμε το ανθρώπινο όν σαν μία τριάδα. Έχει μια διάνοια για να σκέπτεται, μια καρδιά για να αισθάνεται και μια θέληση για να ενεργεί. Στους περισσότερους ανθρώπους η νόηση αναπτύσσεται χωριστά και δεν απευθύνεται από τις ηθικές ιδιότητες της καρδιάς, δηλαδή από την αγάπη και την αγνότητα. Έχει κόψει κάθε δεσμό μαζί της και ασχολείται με πονηρίες και ιδιοτελείες. Αυτό είναι το μεγαλύτερο κακό.

Στην εποχή της πνευματικής δόξας της αρχαίας Ελλάδας, οι ιέρειες αποτελούσαν την αγνότητα και την καρδιά των Μυστηρίων και των Μαντείων, από την οποία εξπορεύοντο τα μεγάλα συναισθήματα, αυτά που προάγουν τον άνθρωπο σε Θεό. Αλλά στις λειτουργίες τους υπήρχε και ο νους. Ο νους ήταν οι Ιερείς και οι Ιεροφάντες.

Το αρχαίο ελληνικό πνεύμα έδωσε και εδώ το μήνυμα, με τα λόγια του ποιητή **Μένανδρου**, που είπε: *«Η καλοσύνη μαζί με τη λογική είναι πολύ μεγάλη ευλογία»*.

Ο δρόμος προς την τελειότητα και τη λύτρωση οδηγεί το μέν νοητικό προς τη σοφία, το δε συναισθηματικό προς την καθολική αγάπη. Οι σοφοί της γης, λένουν ότι, όταν η σοφία και η αγάπη θα βασιλέψουν, αυτό θα είναι η απαρχή της αποθέωσης της ανθρώπινης ψυχής.

1. Σύνολο ανθρώπων αφοσιμένων στην επιδίωξη οικισμένου σχολού.

2. Ν. Καζαντζάκη, «Ο γιωχούλης του Θεού», Αθήνα 1973, σελ. 136.

3. Κώστα Καρυοφύλα, «Ο άγνωστος Σολωμός», Αθήνα 1926, σελ. 125.

4. Εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ», 16/4/2000

5. 9η έκδοση, «Εστία», σελ. 235.

6. Στίχοι 11885-11886, εκδ. «Αστήροξ», 1988, μετάφρ. Ι. Πανλάκη.

7. «Μέγιστον αγαθόν εστι μετά νου χρηστότης» (Ανθολ. Στοβαίου, ΑΖ, 8)

ΟΙ ΙΔΕΕΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΙΑΝΟΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΕΤΗ

Αρετή, που αποζητέσαι με πολύ ζόλο απ' το ανθρώπινο γένος, είναι ο πιο σωστός σκοπός της ζωής για τη δική σου αγωγή μορφή και να πεθάνει κανείς στην Ελλάδα θεωρείται ο πιο αξιοζήλευτος θάνατος, αξιοία και να υπομείνει πόνους θανάσιμους και αζαταλαινώσιους.

Αριστοτέλη (στην αρετή, Ανθολ. Στοβαίου Α, 12)

Η αρετή είναι μια υψηλή διαθέσης της ψυχής και ομορφιά και δύναμη, ενώ η κακία είναι αφορώστια και ασχημία και αδυναμία της.

Πλάτωνα (Πολιτικά, 44 D, F)

Η αρετή είναι επιστήμη όχι μόνο θεωρητική, αλλά και πρακτική. Και αυτός που θέλει να γίνει ενάρετος, είναι ανάγκη να μάθει καλά, όχι μόνο τα μαθήματα που τον κατενθύνουν στην αρετή, αλλά ν' ασκείται και στην πράξη σ' αυτά με ενθουσιασμό και φιλοτιμία.

Αποκρίνω (Ανθ. Στοβ. ΚΘ, 78)

Μπροστά στην αρετή οι αθάνατοι θεοί έβαλαν τον ιδρώτα· ο δρόμος δε προς αυτήν είναι μαζεύς και αληθοειδής και στην αρετή ανωμάλος· όταν όμως πλησιάζει προς το τέλος, από εκεί πια γίνεται ευζόλος, από δυσζόλος που ήταν πριν.

Ησίοδου (Έργα και Ημέρα, 289-292)

Όλο το χορσάκι, που βρίσκεται επάνω και κάτω από τη ρήη, δεν έχει την αξία που έχει η αρετή.

Πλάτωνα (Νόμοι, 728Α)

Όσοι έχουν αποκτήσει την αρετή, τους μένει σύντροφος μέχρι τα γεράματα κι είναι καλύτερη απ' τον πλούτο και χορησιμότερη απ' την ευγενή καταγωγή.

Ισοκράτης (Προς Δημοκρίτο, 7)

Αφαιρέσει την αρετή από κάποιον που ευτυχεί και τότε σ' όλα του θα είναι ασήμαντος· στα δώρα από ιδιοτέλεια, στους κόπους από μαλθακότητα, στους θεούς από δεισιδαιμονία, στους άριστους από φθόνο, στους άντρες από φόβο, στις γυναίκες από φιληδονία.

Πλουτάρχου (Ηθικά, 337 C)

* * *

Αρετή είναι η συνένωση των αλόγων μερών της ψυχής με το λογικό.

Θεάγη (Ανθ. Στοβ. Α, 69)

* * *

Να ξέρεις πως για την απόκτηση της αρετής πιο πολύ βοηθούν τα κοπιαστικά, παρά τα ευχάριστα.

Πυθαγόρα (Ανθ. Στοβ. Α, 26)

* * *

Όπως το δέντρο μεγαλώνει στον καθαρό αέρα με τις δροσιές, έτσι και η αρετή μεγαλώνει στους σοφούς και δίκαιους ανθρώπους.

Πινδαρόν (Νεμεονίκες, VIII, 68-71)

* * *

Αλλοίμονο, Μαροδόνιε, ενάντια σε τέτοιους άντρες έφερες εμάς για να πολεμήσουμε, οι οποίοι δεν αγωνίζονται για κάποιο υλικό κέρδος, αλλά για την αρετή.

(Λόγοι Περση αξιωματούχου, προς τον αρχιστράτηγο των Περσικών δυνάμεων, μετά τη μάχη των Θερμοπυλών, όταν πληροφορηθήκαν ότι οι Έλληνες είχαν συγκεντρωθεί στην Ολιμπία για τους αθλητικούς αγώνες, με μόνο βραβείο στους νικητές ένα στεφάνι ελιάς).

Ηροδότου (Ιστορία, Θ, 26-27)

* * *

Τα πάθη είναι το υλικό της αρετής· γιατί η αρετή αυτά μάχεται και απ' αυτά αναδεικνύεται.

Μετσίπιν (Ανθ. Στοβ. Α, 64)

* * *

Πρέπει να κάνουμε το παν, ώστε κατά το διάστημα της ζωής μας να γίνουμε μέτοχοι της αρετής και της σοφίας· γιατί το βραβείο της νίκης είναι ωραίο και η ελπίδα μεγάλη.

Πλάτων (Φαίδων, 114 C)

(Από το βιβλίο «Γνωμικά και Παροιμίες», Χ. Μπαρτζάλη, «Εστία» σελ. 17-20)

* * *

ΘΕΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΣΚΕΨΗ

Του στοχαστή και λογοτέχνη Νίκου Καρβούνη (1880-1947)

Απόσπασμα ομιλίας του στη Θ.Ε. στις 16/11/1925

(Λατρεύουμε τη γλώσσα της εποχής)

Εἰς τὴν σπαράγμένην ἀπὸ τὸν εαυτὸν τῆς Εὐρώπῃς, εἰς τὰς υποδουλωμένας ἀπὸ τυραννικὸν ὕλισμόν, τὸν ἀποπνικτικὸν ὕλισμόν τοῦ ψευδοῦς, τοῦ μηχανικοῦ πολιτισμοῦ μας — ἡττειρούς, μὴ ἀνθρωπότης ἀγωνιά καὶ διψά φαινετότερον μέλλον. Τί ἡμπορεῖ νὰ ἐπιτελέσῃ ἡ Θεοσοφικὴ Ἐταιρεία διὰ τὴν ἡθικὴν τῆς ἀνθρώπου; Ἀς μὴν ἐπιτραπῇ νὰ διηγηθῶ ἓναν πολὺ παλαιὸν μῦθον. Θὰ μας βοηθήσῃ διὰ νὰ εὐρωμεν μίαν ἀπάντησιν εἰς αὐτὸ τὸ εἶρωτμα.

Τὸν παλαιὸν καιρὸν εἶχον ἐξούσε κάποιον βασιλόπουλο. Ἐνας μάγος κακὸς τοῦ εἶχε στερήσει, μετὰς γοητείας τοῦ, κάθε ἀνάμνησιν τῆς καταγωγῆς τοῦ, τῆς θέσεώς τοῦ καὶ τῆς πραγματικῆς τοῦ υποστάσεως. Καὶ τὸ βασιλόπουλο περιεπλανάτο, ἐλεεινὸ καὶ κοροφλιασμένο, εἰς τὰ βασιλικά κτήματα, βουζὸς ταπεινὸς ξένων προβάτων. Εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας τοῦ ἠσθάνετο, ὅτι δὲν ἦτο ευτυχής. Εἶχε μίαν ἐπιμονὸν ἀλλὰ καὶ αὐριστον ἀντίληψιν, ὅτι γὰρ τοῦ συνέβαινε, ὅτι γὰρ τοῦ εἶχε λείψει. Δὲν ἐγνώριζεν, ὅμως, τί. Ἡ σκοτισμένη, ἡ τυφλωμένη τοῦ μνήμη δὲν ἦτο ἐκείνῃ ἡ ἀναπαυστήσῃ τὴν εἰκόνα τῶν ὧσων τοῦ εἶχαν ἀφαιρεθῇ.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, ὁ Βασιλεὺς, ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐπῆγαιεν εἰς συνάντησιν τοῦ. Τοῦ ὠμιλοῦσε, τοῦ ἐκαλοῦσε, τοῦ υπενθυμιζε ποῖος ἦτο. Ἀλλὰ τὰ μάγια τοῦ ἐβάρυναν τὸ βασιλόπουλο ἥσαν ισχυρὰ καὶ οὔτε ἐβλεπεν, οὔτε ἤκουε τὸν πατέρα τοῦ. Τοῦ ἐφαίνετο μόνον, πολὺ αὐριστός, ὅτι τρυγῶν τὸν αἰωρεῖτο κάποια παρουσία, τοῦ δὲν ἡμποροῦσε νὰ τὴν ἐννοήσῃ. Καὶ ἡ λύπη τοῦ καὶ ἡ ταράχη τοῦ ἐμεγάλωναν πρὸς στιγμὴν. Διὰ νὰ τὰς λησμονήσῃ, ἐβυθίζετο ἀκόμη περισσότερο εἰς τὰς χονδροειδεῖς ἀπολαύσεις τῆς ταπεινῆς τοῦ ἐκπτώσεως. Καὶ ἐξακολουθοῦσε νὰ περιπλανᾶται, ἀγνοημένος ἀπὸ τὸν εαυτὸν τοῦ, εἰς τὰ ἀτέραντα βασιλικά κτήματα, ἔχων ὡς μόνον συντροφίαν ἓνα πιστὸν σκύλον, ποῦ ἦτο ἄλλοτε σύντροφος τῶν καλῶν τοῦ ἡμερῶν, πρὶν μεταμορφωθῇ, καὶ ποῦ δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἀφήσῃ.

Ὁ Βασιλεὺς εἶχε διατάξει νὰ σημαίνουν κάθε πρωΐ, ὅταν ἀνέτελλεν ὁ ἥλιος, μ' ἓνα μεγάλο κέρας ἀπὸ τὰς ἐπάλξεις τοῦ παλατιοῦ. Εὐσφλογίζετο, ὅτι ἀν τὸ βασιλόπουλο ἦτο εἰς σημεῖον μακρινόν καὶ εὐρίσκετο εἰς κίνδυνον, αὐτὸ τὸ σάλπισμα ἡμποροῦσε νὰ το προσανατολίσῃ πρὸς τὴν πατρικὴν ἐστίαν καὶ πρὸς τὴν σωτηρίαν τοῦ. Κάθε

προί με την πρώτην χρονίην ακτίνα του ανατέλλοντος ηλίου, το βασιλόπουλο ήζουε τον ήχον του κέρατος. Του εφαινετο ωσάν προσκλησις δια να κάμη κάτι, δια να γίνη κάτι. Δια μίαν στιγμήν ησθάνετο, ότι εγίνετο ελαφρύτερος και κάποια αόριστος εντιχία άπλωνε μίαν φευγαλέαν θωπείαν εις την ψυχήν του. Ο νους του, όμως, δεν του έλεγε τίποτε. Και η παροδική αγαλλίασίς του εξέπνεε αμέσως. Αλλά κάθε στιγμήν, οπουδήποτε και αν ευρίσκετο, επερίμενε με εναγώνιον ανυπομονησίαν τον ήχον του κέρατος και έμενεν έπειτα σύλλογισμένος, προσπαθών να εννοήση τι ετρίζυμψε την καρδιά του εις την πρώτην ηλιακήν ακτίνα και εις το ταυτόχρονον σάλπισμα. Και κάποτε του εφαινετο, ότι επλησίαζε τόσον πολύ να συλλάβη το νόημα της προσκλησεως αυτής, που του διάφεινεν ακόμη.

Επέρασεν έτσι χρόνια πολλά. Μίαν καθαρωτάτην καλοκαιρινήν στιγμήν το βασιλόπουλο εξύπνησέ με το συναίσθημα, ότι κάτι θα τον συνέβαινε την ημέραν εκείνη, κάτι μεγάλο, που δεν ήμπορούσε να το καθορίση. Εσηκώθη και ανέβη εις την κορυφήν ενός γηλόφου από την οποίαν διεκρίνοντο αι επάλξεις του παλατιού, οπίσω των απλώνετο ολοέν εις το στερέωμα η χρυσορροδίνη φωταύγει που επρομήννε την ανατολήν. Και η θαμβωτική κορυφή του ηλίου ανέδυσεν από τον ορίζοντα και το κέρας εξέχυνε την μελωδίαν του από το ύψος των επάλξεων. Και κάτι αφηρέθη αφηνιδίως από τον λογισμόν του, κάτι ωσάν πέπλος βαρύς, και η καρδιά του ανεσχιώτισε.

Και ένα σύννεφον εσηκώθη από την μνήμην του και την ιδίαν στιγμήν εγνώρισε ποιος ήτο και τι υπήρξε κατά την παρελθούσαν βασιλικήν του ζωήν. Τα κορυέλια του έπεσαν αυτομάτως απ' επάνω του και κάτω απ' αυτά ο ορθρινός ήλιος εφώτισε τον ολόχρυσον χιτώνα του και τον βασιλικόν αστέρα επάνω εις το στήθος του. Και με την νέαν του δόξαν αυτήν επέστρεφεν εις το πατρίζον, το βασιλικόν, παλάτι μαζί με τον πιστόν του τον σκύλον. Τον υποδέχθησαν η αγαλλίασις του πατρός του και αι επευφημιαί όλων εκείνων που τον είχαν αγαπήσει και τον είχαν υπηρετήσει κατά το παρελθόν.

Ο καθείς από όλους ημάς είναι το βασιλόπουλο του παραινεθού. Περιτλανώμεθα ανά τον κόσμο χωρίς σκοπόν, παραινωφωμένοι ενώπιον τον εαυτού μας και άλλων, αγνοούντες ποίοι είμεθα, ποία η βασιλική μας καταγωγή, προς που ήμπορούμεν να οφείλομεν να επιστρέψομεν. Αζουομεν τον ήχον του προσκλητηρίου κέρατος — που είναι η φωνή της Φύσεως — να μας καλή εις την απέναντην στιγμήν της ερημίας μας και δεν τον εννοούμεν. Μία αόριστος ανάγκη πίστεως και επιμονής μας παρακαλούνθαι εις την εκουσίαν εξουσίαν μας, μία εξ ενostí-

που ελπίς, ο σκόλος του παρανοήτου. Αλλά μας λείπει η συνείδησις της πραγματικῆς μας υποστάσεως, του αληθινού μας προσορισμού.

Μας την ενέκρουσεν ο Μάγος ο κακός, η υποδοχέως μας εις την κατωτέρα μας φύσιν. Όταν, όμως, ροδίξη ανατολή — και πιστεύσατέ με, ενδοθέν μας αγωνίζεται ν' ανατείλῃ ο ἥλιος — περιμένομεν ἐναγωνίως τον ἦχον του προσκλητηρίου σάλπισματος και ἡμεῖς. Μας φαίνεται, και εις ἡμᾶς, ὡσάν μὴνυμα και πρόσκλησις ἀπὸ κάποιου κόσμου που σάν να μὴ μας εἶναι ἀγνωστος. Δεν το εννοοῦμεν ὁμως. Και, δια να διασχεδιάσωμεν και ἡμεῖς την ἐπιτεινομένην βαρυθυμίαν μας, κυνηγοῦμεν με πάθος τα πλούτη, τιμὰς, ἀπολαύσεις, που πικρύνουν το συννεφον που σκοτίζει την νόησίν μας. Κυνηγοῦμεν μίαν ὁμοιογάνειαν ζωῆς, που εἶναι ἡ ἀρνησις της πραγματικῆς.

Πῶς θα κατορθώσωμεν να ἐννοήσωμεν και ἡμεῖς τον ἦχον του κέρματος; Πῶς θ' ἀνατείλῃ ἐπὶ τέλους ἐκ των ἐνδον μας ο ἥλιος; Πῶς θα ἐπαινεθώμεν εις τον Βασιλέα, που εἶναι το ἐσώτερον και ἀνώτερον Ἐγὼ μας, ἡ ψυχή μας; Πῶς θα συμμερισθώμεν την ἀγαλλίασιν του δια την μεγάλην ἐπάνοδον, την ἀγαλλίασιν των συνοίκων του βασιλικού παλατιου που εἶναι αἱ ἀνώτεραι πνευματικαὶ δυνάμεις, αἱ πάντοτε πρόθυμοι να βοηθήσουν και να υπηρετήσουν την ἀνώτεραν φύσιν;

Ἡ θεοσοφία — ὅπως και κάθε ἀρχαία μυστηριακὴ παράδοσις — εἶναι το ἐπαναλαμβανόμενον μὴνυμα της ἀνώτερης πνευματικῆς φύσεως μας. Εἶναι ἡ πρόσκλησις της πνευματικότητος μας, της ἰσχύος μας, των ἀπεριορίστων δυνατοτήτων μας. Μας προσκαλεῖ πρὸς την μεγάλην ἐπάνοδον, πρὸς την ἐπεγνώσιν του πραγματικοῦ εαυτοῦ μας. Μας προσκαλεῖ εις μίαν ἐπάνοδον ἣ ὅποια εἶναι μακρὰ, δύσχερής και ἐπιπονος. Ἀλλ' αὐτὸ δεν σημαίνει, ὅτι δεν ἠμποροῦμεν ν' ἀρχίσωμεν ἀμέσως τον δρόμον μας. Ἀς ἀρχίσωμεν να προσέχωμεν βαθύτερα καθ' ἡμέραν εις το προσκλητηριον σάλπισμα, που μας ἐρχεται και αὐτὸ ἐκ των ἐνδον. Μία νέα ζωὴ εἶναι δυνατὴ δια τον καθένα μας ἐδῶ και τώρα. Ὅσον περισσότερον προσέχωμεν εις την μεγάλην φωνὴν της φύσεως, τόσον θα προσεγγίζωμεν εις την σύλληψιν του νοήματος της κλήσεώς της. Τόσον ἐνωρίτερον θα ἠμπορέσωμεν, ἴσως, να ἐπανεύρωμεν τον πραγματικόν, τον ἀνώτερον εαυτὸν μας.

Κάποτε συνήντησα, παρὰ τὰς ὄχθας του Δουνάβεως, ἕναν Βεσσαράβδον φοιτητὴν. Ἦτο σιωπηλὸς ὡσάν να ηρροάετο τον ρυθμὸν κάποιας ἐσωτερικῆς φωνῆς. Ἐνας συναδελφὸς του συνταξιδιώτης, που ἀντελήφθη, ὅτι ἡ περισυλλογὴ του μὲν εἶχε κάμει ἐντύπωσιν, μὲν εἶπε γελῶν:

— Ἔτσι εἶναι αὐτὸς ὥρες-ὥρες. Κάνει συντροφιά της ψυχῆς του.

Δεν γνωρίζω εάν ο σύντροφός του αυτός εννοούσεν ο ίδιος την σημασίαν και το βάθος του λόγου του. Μου εδόθη, όμως, συχνά αφορμή να σκεφθώ, ότι καθεὶς οφείλει να κάμνη, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, συντροφιά τῆς ψυχῆς του. Καὶ συνηθίζει νὰ συντροφεῖται τὴν ψυχὴν του ὁλοὺν συνεχότερα ὁ μελετητὴς τῆς θείας σοφίας.

Υπάρχει σταθερὸς γνώμων τῆς πνευματικῆς μας προόδου πρὸς τὴν ἐπάνοδον. Εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ αἰσθήματος τῆς ἀδελφότητος πρὸς τοὺς ὁμοίους μας, πρὸς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Εὐπηρεῖται ἀπὸ τὴν προϊούσαν κατανόησιν τῆς ἐνιαίας παγκοσμίου ζωῆς. Ἡ ἀδελφότης αὕτη εἶναι τὸ θεμέλιον τῆς ἠθικῆς ἐξυψώσεως, τῆς ἀλληλοσπαρασσομένης σήμερον ἀνθρωπότητος. Ἡ προσπάθεια πρὸς ἀνάγκησιν τῆς συνειδήσεως τῆς πνευματικῆς μας καταγωγῆς καὶ, κατὰ συνέπειαν, τοῦ προορισμοῦ μας διὰ τῆς γνώσεως τῆς μεγάλῃς Φύσεως καὶ τῶν ἀμεταβλήτων νόμων τῆς, διὰ τῆς μελέτης καὶ τῆς καλλιτεργίας ὅλων τῶν λανθανουσῶν ἐντὸς μας δυνάμεων καὶ δυνατοτήτων, θὰ μας καταστήσῃ χρησίμους καὶ διὰ τὴν ἀνάγκησιν τῆς ἐνημερίας τῶν ὁμοίων μας. Ἡ καθολικὴ ἀγάπη ποὺ ἐγγλείεται εἰς τὴν ἰδέαν τῆς παγκοσμίου ἀδελφότητος εἶναι δύναμις ἀγαθοποιῶς, παντοκράτορικῆς καὶ ἀκαταγώνιστος.

Εἴθε νὰ καθοδηγῇ διαρκῶς τὰς σκέψεις μας, τοὺς λόγους μας καὶ τὰς πράξεις μας. Εἴθε αἱ σκέψεις μας νὰ εἶναι ζῶσα πνευματικὴ συνεργασία με τοὺς νόμους τῆς Φύσεως, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὸ στερεὸν θεμέλιον τῆς πραγματικῆς ἠθικῆς. Εἴθε οἱ λόγοι μας νὰ εἶναι πάντοτε, ὅχι κατὰχρησις ἡχητικῶν κυμάτων, ἀλλὰ δημιουργικοὶ καλωσύνης, χαρῆς καὶ ἀδελφότητος. Εἴθε αἱ πράξεις μας νὰ εἶναι ἡ ἀφειδίῃς συνέπεια τῶν λόγων μας καὶ μιᾶς φωτεινῆς νοητικότητος.

Ἀπὸ τὴ σοφία τοῦ Βούδδα

Σε μετάφραση τοῦ Γιάννη Οἰκονομιῶδη, ἔχει ἐκδοθῇ τὸ φιλοσοφικὸ δοκίμιον τοῦ Ραμπιτιρανάθ Ταγκό «Τελείωσις», ἀπὸ τὸ ὁποῖον δημοσιεύομε μέρος τοῦ γεγαλαίου με τὸν τίτλον «Δαμιαπάδα»:

Ἡ λέξις «Δάμια» σημαίνει πειθαρχία, νόμος, θηροκεία καὶ ἡ λέξις «Πάδα» μέθοδος, οδός. Για ἕναν βουδδιστὴ ἡ λέξις Δαμιαπάδα σημαίνει ἡ «οδὸς τῆς σωτηρίας». Τα ἀποφθέγματα ποὺ ἀκολουθοῦν ἀποδίδονται στὸν ἴδιον τὸν Βούδα καὶ ἀποτελοῦν τὴν καθαρώτερον ἐκφράση

της διδασκαλίας του. Στην πραγματικότητα η «Δαμιαπάδα» είναι μία ανθολογία, της αρχαιότερης βουδδιστικής λογοτεχνίας, μια συνοψη, ένας κανόνας ζωής, ένας κώδικας συμπεριφοράς.

Το μίσος δεν καταλύεται με το μίσος. Το μίσος μόνο με την αγάπη καταλύεται. Αυτός είναι ο αιώνιος νόμος.

Οι περισσότεροι άνθρωποι λησμονούν πως όλοι θα πεθάνουμε μια μέρα. Για ζεινούς που το σκέλεγχονται ο αγώνας γαληνέυει.

Εκείνος που τον αρέσουν οι υλικές ηδονές και που οι αισθήσεις του είναι ανυπότακτες, εκείνος που είναι αχαρής στο φασητό, σκληρός, αδρανής, ανατρέπεται από τον Μαρά από τον δαίμονα του κακού όπως ένα αδυνατό δέντροακι από τον ανεμό.

Εναντίον εκείνου που δεν ζει μοναχά για τις ηδονές και που οι αισθήσεις του είναι υποταγμένες στο λογίζο, που είναι μετρημένος στο φασητό του, γηματος από πίστη και εγκαρτέρηση, εναντίον εκείνου, ο Μαρά δεν μπορεί να κάνει περισσότερο απ' ό,τι ο ανεμός στον βράχο.

Εκείνος που έκαμε το κακό υποφέρει σε τούτον τον κόσμο, υποφέρει και στον άλλον.

Εκείνον που σε κάνει να βλέπεις τα ελαττώματα σου, να τον θεωρείς σαν κάποιον που σου δίνει ένα θησαυρό. Να προσοχλάσας στον σοφό που σε ψεύει για τα σφάλματά σου. Γιατί αληθινά είναι μεγάλο καλό και όχι κακό να σιναναστρέφσαι έναν τέτοιον άνθρωπο.

Εκείνοι που κατακτενάζουν τα υδραργεία κατεβήνουν το νερό κατά τη θέλησή τους, ο οπλοποιός φτιάχνει τα βέλη, ο ενύοντος διαμορφώνει το ξίφος, **ο σοφός πλάθει τον ίδιο τον εαυτό του.**

Στην οργή ν' αντιτάσσεις την ηρεμία, στο κακό το καλό. Κατάστησε το φιλόστοιχο με τη γενναιοδοσία και τον ψεύτη με την αλήθεια.

Εύκολα αποκαλύπτεται το λάθος του άλλου, αλλά το λάθος το δικό μας δύσκολα το διακρίνομε. Ξεχωρίζομε τα λάθη του άλλου όπως τα άχυρα από το σιτάρι αλλά κρύβομε τα δικά μας όπως ο ξαβολιάρης αποκρύπτει μια αποτυχημένη του ενέργεια.

Όπως ο πολεμικός ελέφας δέχεται το βέλος που εκτοξεύεται απ' το τόξο, έτσι κι εγώ θα υποφέρω υπομονητικά την ύβρη των κακόβουλων ανθρώπων που αποτελούν τον κόσμο.

Πώς τελειώνει το αριστούργημα του Βίκτωρα Ουγκώ «Οι άθλιοι»

Οι τελευταίοι λόγιοι του ήρωα Γιάννη Αγιάννη

Αιυπών εγώ πρέπει να φύγω παιδιά μου. Να είσθε αγαπημένοι πάντα. Μονο αυτό υπάρχει στον κόσμο: η αγάπη. Θα σνλλογίζεστε καμιά φορά τον καημένο το γέρο που πέθανε εδώ μέσα (...)

Παιδιά μου, άρχισα να μη βλέπω καθαρά πια, είχα αζόμη πολλά να σας πω, αλλά δεν πειράζει. Να με σνλλογίζεστε κάποτε. Είσθε όντα ευλογημένα. Δεν ξέρω τι έχω, βλέπω φως. Πλησιάστε αζόμη. Πεθαίνω ευτυχισμένος. Δόστε μου τα αζοιβά, τα πολυαγατημένα κεγάλια σας να βαλω απάνω τους τα χέρια μου.

Η Τιτίκα και ο Μάριοι έπεσαν στα γόνατά απαρηγόρητοι πνιγμένοι στα δάκρυα φιλούσαν τα χέρια του. Τα σεβάσιμα αυτά χέρια δε σάλευαν πια.

Είχε πέσει στη ράχη δυο αναμμένα καντηλιέρια τον φωτίσαν· το πρόσωπό του άσπρο σα χαρτί, κοίταζε τον ουρανό· άφηνε τα χέρια του στο Μάριο και την Τιτίκα, που του τα σκέπαζαν με φίλιά· ήταν νεκρός.

Η νύχτα ήταν χωρίς άστρα και κατασκότεινη. Χωρίς άλλο, μέσα στη στοτεινιά ένας τεράστιος άγγελος στεκόταν ορθός με τα φτερά ανοιγμένα, περιμένοντας την ψνχη.

(«Εκδοτικός Επιμορφωτικός Οργανισμός», μεταφρ. Μάριου Αντρέη.

Αθήνα 1958).

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Θεοσοφικής Εταιρείας, εύχεται στους αναγνώστες του «Ιλίου» και σε όλο τον κόσμο, καλές εορτές, ευτυχισμένο το 2001 και κάθε ηθική πρόοδο.

Η αλήθεια βασιλεύει

Τον Λέοντα Τολστόι

(Αποσπασμα από το έργο του «Πολέμος και Ειρήνη»)

— Άες πως δε μπορείς να δεις τη βασιλεία του αμαθούς και της αλήθειας στη γη. Ούτε κι εγώ δεν την έβλεπα και κανένας δε μπορεί να την δει, αν αυτή τη ζωή την νομίζει σαν το τέλος του παντός. Πάνω στη γη, σε τούτη ακριβώς τη γη (ο Πιερ έδιωξε ολόκληρο τον καίριο), δεν υπάσχει αλήθεια, όλα είναι κακία και ψέμα· μα μέσα στον κόσμο, μέσα στο σύμπαν, η αλήθεια βασιλεύει. Κι εμείς που εμιαστε για λίγο μόνο παιδιά αυτής της γης, εμιαστε ταυτόχρονα στην αιωνιότητα παιδιά του σύμπαντος.

Μηπως στα βάθη της ψυχής μου δε νιώθω πως είμαι κι εγώ ένα μέρος του απέραντου και αμοιβαίου συνόλου; Μηπως δε νιώθω πως σ' αυτό το τεράστιο κι απείραστο πλήθος των όντων, που μέσα τους εκδηλώνεται η θεότητα — η η υπερανθρώπινη δύναμη, αν θέλεις — απο-τελώ κι εγώ έναν κοίκο της αλυσίδας, μια βαθμίδα της σκάλας που ανεβαίνει από τα χαμηλότερα όντα σ' ανώτερα; Αν βλέπω, και βλέπω καθαρά αυτή τη σκάλα που πηγαίνει από το γηιό στον ανθρωπο, γιατί να υποθέσω πως σταματάει σεμένα και δεν προχωρεί ακόμα μακρύτερα;

Εγώ αισθάνομαι πως όχι μόνο δε μπορώ να εξαιριστώ, όπως τιποτα δεν εξαιρείται στο σύμπαν, μα ακόμα πως πάντα θα εξα-κολογώ να υπάσχω, και πως πάντα υπήσχα. Νιώθω πως έξω απόμένα και ψηλότερα απόμένα ζουν πνεύματα και πως μέσα σ' αυτόν τον κόσμο υπάσχει η αλήθεια.

(Βιβλίο 2ο, μέρος Β, 12, Μεταφρ. Σ. Σλαθαρή)

ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΙΗΣΙΟ ΤΟΜΟ (ΜΑΪ, 1999) ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ»

Χ α ρ α λ ά μ π ο υ ς Μ π α ρ α κ λ η, *Γνωμικά και παροιμίες*,
Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» Αθήνα 1998, 0,17 x 0,23, σσ. 280, ● 7η έκδοση.

Το βιβλίο αυτό θα είχε εύστοχο τίτλο: «Ανθολόγιο του αρχαίου ελληνικού πνεύματος και της λαϊκής σοφίας». Το περιεχόμενό του διαορείται σε δύο κορία μέρη: το πρώτο περιλαμβάνει γνωμικά από την αρχαία

ελληνική σοφία σε αρχαίο κείμενο, νεοελληνική μετάφραση και με ακριβείς παραπομπές στα αρχαία κείμενα των Ελλήνων κλασικών συγγραφέων. Η παρουσίαση των γνωμικών είναι μεθοδική, με αλληλουχία θεμάτων έτσι, ώστε να οδηγείται ο αναγνώστης στην προσέγγιση της αρχαιοελληνικής σκέψης επί όλων των θεμάτων της καθημερινής ζωής, αλλά και του εσωτερικού βίου των ανθρώπων. Όπως π.χ. για την αδικία, για την υπερηφάνεια, τον έρωτα, τον αυτοέλεγχο, τη μουσική για την ψυχή, την μοίρα, τον θάνατο για την αντιμετώπιση των συμφορών του βίου, για την ψυχική γαλήνη και την εσωτερική ευδαιμονία, για την θεία δικαιοσύνη. Όλα αυτά εκτίθενται σε συνολικά ενενήντα οκτώ ενότητες θεμάτων από την σοφία των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων, ποιητών, ιστορικών και ρητόρων (...).

Το δεύτερο μέρος του οποιουδήποτε τόμου του Χαρ. Μπάρακλη αναφέρεται στην σοφία του λαού μας. Περιλαμβάνει τις πιο διδακτικές λαϊκές παροιμίες, παροιμιώδεις φράσεις και γνωμικά διστίχα από όλες τις περιοχές της Ελλάδος, από τον ελληνισμό της Μικράς Ασίας, του Πόντου και της Κύπρου. Και εδώ ο συγγραφέας παρουσιάζει την ανθολογία της λαϊκής σοφίας σε ενενήντα ενότητες θεμάτων, αντλημένες από την λαϊκή θησαυροφυλάκια (...).

Είναι η όλη αυτή εργασία μια πολύτιμη προσφορά σε κάθε αναγνώστη και είναι, ως είπαμε σε θέση να γνωρίζουμε, μια ανιδιοτελής προσπάθεια του σεμνού συγγραφέα, που πιστεύει ότι συμβάλλεται με το έργο του αυτό στον αγώνα για μια κοινωνία πιο ανθρώπινη. Είναι ένα έργο ζωής, αφιερωμένο στις αιώνιες αξίες της ζωής. Γι' αυτό θα αξίζει να διαβαστεί από όσο το δυνατόν περισσότερους αναγνώστες, όπως το έγραψε ο πολύς **Παναγιώτης Κανελλόπουλος** στην από 1ης Φεβρουαρίου 1983 επιστολή του προς τον Χ. Μπάρακλη, με αφορμή την τρίτη τότε έκδοση του έργου του: **«Στις σελίδες του βιβλίου σας έχετε συγκεντρώσει τη γνώση και τη σοφία αιώνων. Είναι ένα πολύ χρήσιμο έργο, που εύχομαι να το διαβάσουν πολλοί»** (...) Η επί αυτού έγραψε προς τον Χ. Μπάρακλη και η Γαλλίδα ακαδημαϊκός **Jacqueline de Romilly**: **«Γοητευμένη έλαβα την έκδοση της συλλογής σας "Γνωμικά και Παροιμίες"... Σκέπτομαι ότι θα μου χρειασθεί προσεχώς να συμβουλευθώ το βιβλίο σας, όταν μου ζητήσουν —όπως συχνά συμβαίνει— να απαντήσω ποιος είτε στα ελληνικά ότι (...)**

Ανν έχομε για την, όπως εξαοχτηρήσθη υπό του Ιωάννου Κακρυδι «πολύτιμη συλλογή», παρό να ενζηθούμε όσα περί αυτής, γράφει προς τον συγγραφέα, ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ. Βασilioμαίος: **«... συγχάρομεν δια την ήνπερ προσφέρει το έργον τούτο εις τας νεωτέρας γενεάς δυνατότητα, όπως επωφεληθώσι της συσσωρευμένης γνώσεως και πείρας των προγενεστέρων, εις οικοδομήν ενός καλλίτερου μέλλοντος».**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΜΙΛΙΩΝ ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 2001

Εισόδος: Ελεύθερα - Ωρα 8πμ.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

- 8 Δευτέρα Κ. ΜΕΛΛΙΟΣ, Κων. Τριχοπούδης: Νοησιώτητα
Περβάλλον
9 Τρίτη ΗΛΙΟΣ, Πρω Ζάραζα: Μάντις - Μαντία και Μαντιζή
Τέχνη στην Αρχαία Ελλάδα
11 Πέμπτη ΑΡΤΕΜΙΣ, Ηλ. Κινός: Έννοια σ' αυτόν (μέρος β')
12 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Α. Καστοβούλη: Η εσωτερική ερήνισ της
Κρύαλης Πασαύνης.
16 Τρίτη ΗΛΙΟΣ, Χ. Μαρινός: Η Σοφία των αρχαιογνώων.
18 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ, Γ. Σιβής: Το αποκαταστατικό βήμα προς την
εσωτερικότητα.
19 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Πρω Ζάραζα: Ο Μύθος των Καβιρών και τα
Καβίρια Μυστήρια.
22 Δευτέρα Κ. ΜΕΛΛΙΟΣ, Παν. Αναγνώστη: Από τις ιδιότητες Αιδασα-
λβς του Στ. Ντ'όρ
23 Τρίτη ΗΛΙΟΣ, Μιχ. Τριχοπούδης: Θεοσόφικά θέματα: «Η δύναμη
της σφαίρας»
25 Πέμπτη ΑΡΤΕΜΙΣ, Χ. Καστοβούλη: Η επιζώνεια του ανθρώ-
που με τους αθάνατους ζώμους (μέρος γ')
26 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Σπύριαν-Μυθός και Αποκαταστατικό (μέρος β')
30 Τρίτη ΗΛΙΟΣ, Μ. Τριχοπούδης: Επίλογος σημειώνων από τον
Καστανέντα.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

- 1 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ, Γ. Σιβής: Προς μια διαφορετική ζωή.
2 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Γ. Παπαδόπουλος: Περ Ελεφάντων Μυστηρίων
5 Δευτέρα Κ. ΜΕΛΛΙΟΣ, Κ. Τριχοπούδης: Ποιος ο σκοπός του ανθρώπου.
6 Τρίτη ΗΛΙΟΣ, Μ. Τριχοπούδης: Επίλογος σημειώνων από τον
Καστανέντα.
8 Πέμπτη ΑΡΤΕΜΙΣ, Κρ. Ιωαννίδου: Άποψις παρὰ πολλών των
αρχαίων Αργείων (μέρος α')
9 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Γ. Σιβής: Ο Κρόνος φονεύει υιόν για την
Αγαστησχορία - ανάληψις)
13 Τρίτη Κ Ο Η Η Β Α Σ Ι Α Ο Η Ι Τ Τ Α Σ
15 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ, Τρεις όψεις του Λόγου (μέρος β') Σοφία-Έννοια.
16 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Αν. Μαρινός: Ινδουισμός

- 19 Δευτέρα Κ. ΜΕΛΛΟΣ, Π. Αναγνώστου: Από τις ιδιαίτερες Διδασκαλίες του Σπ. Νάγου.
- 20 Τρίτη ΗΛΙΟΣ, Χαρ. Πρίφτης: Εσωτερική φιλοσοφία - Μυστικισμός
- 22 Πέμπτη ΑΡΤΕΜΙΣ, Χρ. Καμιαφωτάκης: Η επικοινωνία του ανθρώπου με τους αόρατους κόσμους (μέρος δ').
- 23 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Κ. Γρηγοριάδης: Μαγεμένος Αιολός.
- 27 Τρίτη ΗΛΙΟΣ, Γ. Σίβρης: Εσωτερική Σχολή της Θ.Ε. Σκέψεις και προβληματισμοί.

ΜΑΡΤΙΟΣ

- 1 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ, Πλ. Κήμος: Η παγκόσμια ενέργεια ή πλάνα, τρόποι αντίληψής της.
- 2 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Μαρία Μελισσαροπούλου: Από τις ομιλίες του Κ. Μελισσαροπούλου: Πώς λειτουργεί ο νόμος της μετενσαρκώσεως και τι σημασία έχει για μας.
- 5 Δευτέρα Κ. ΜΕΛΛΟΣ, Κρ. Ιωαννίδου: Ο Νεοπλατωνικός φιλόσοφος Πορφύριος.
- 6 Τρίτη ΗΛΙΟΣ, Μ. Τομπούλογλου: Κείμενα από τις παραδόσεις των Ινδιάνων της Βορ. Αμερικής. Το μεγάλο όραμα.
- 8 Πέμπτη ΑΡΤΕΜΙΣ, Κρ. Ιωαννίδου: Από τις παραδόσεις των αρχαίων Αιγυπτίων (μέρος β')
- 9 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Σάμπαν-Μύθος & Αποσημβολισμός (μέρος γ')
- 13 Τρίτη ΗΛΙΟΣ, Ανδρ. Μαρίνος: Η Σοφία των Αρχαίων λαών.
- 15 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ, Γ. Σίβρης: Λέων Τολστόι. Ο φιλόσοφος συγγραφέας.
- 16 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Χ. Καμιαφωτάκης: Ο δρόμος της μνήσεως.
- 19 Δευτέρα Κ. ΜΕΛΛΟΣ, Π. Αναγνώστου: Από τις ιδιαίτερες διδασκαλίες του Σπ. Νάγου.
- 20 Τρίτη ΗΛΙΟΣ, Χαρ. Πρίφτης: Εσωτερική φιλοσοφία.
- 22 Πέμπτη ΑΡΤΕΜΙΣ, Χ. Καμιαφωτάκης: Η επικοινωνία του ανθρώπου με τους αόρατους κόσμους (μέρος ε')
- 23 Παρασκευή ΑΛΚΥΩΝ, Θ. Κατσιφής: Κρίσιμα όραμα.
- 27 Τρίτη ΗΛΙΟΣ, Μιχ. Γρηγορίου: Θεοσοφικά θέματα: «Ψυχικά κέντρα και Τάξαρς».
- 29 Πέμπτη ΑΠΟΛΛΩΝ, Αικ. Κότσι: Ο ρόλος της αστρολογίας στην πνευματική εξέλιξη του ανθρώπου.

Μπάραζλη Χαρ.:	Ο ρόλος των ζωοποιών (δαμονιζών) πνευμάτων - Οι πειρασμοί	113
»	Απολλώνιος ο Τρανεύς. Ο μεγάλος φιλόσοφος	142
»	Αθριονία της ζωδιάς και του νου	239
Μπέζαντ Άννης:	Τι είναι Θεοσοφία	33
»	Η επιθυμία ψυχικών δυνάμεων. Η κυριαρχία του νου	165
Μπλαβάτσκι Ελ.:	Τι είναι η αλήθεια	72
Μπουρμπή Άδας:	Φιλοσοφία και ζωή	213
Μυλωνά Γεωργ.:	Η Ελευσίς και τα Ελευσίνια μυστήρια	96
Νάζου Σπύρου:	Ο άγνωστος Αιδάσχαλός Ιωσήφ Βάλαμιο - Καλλιόστρο	92
Νάζου Αλίζας:	Αλβέρτος Αϊνστάιν	103
Νισβάνα Παύλου:	Το ελληνικό πνεύμα	6
»	Γράμματα και γνώση	89
Ντινμπάο Πολ.:	Συμπόνια. Ποίημα	226
Ξενοπούλου Γαβρ.:	Ποιος είναι ο τέλειος άνθρωπος	130
Παναγιωτόπουλου Ε.:	Ο Ταγκόρ και η εσωτερική ελευθερία	116
»	Το σήμερα	120
Παστερνάκ Β.:	Λε σε ψηλώνει η προβόλα ή Ποίημα	186
Πολεμή Ιωάννη:	Η αμαρτία. Ποίημα	102
»	Τα δύο δάκρυα. Ποίημα	123
»	Ο χρόνος και το μάργαρο. Ποίημα	188
Πολίτη Φώτον:	Άσκηση ψυχής	171
Σβάτσκι Αλβ.:	Η ηθική του σεβασμού της ζωής	133
Σιβρή Γεωργίου:	Θεοσοφικά θέματα	131
»	Ο ρόλος της Θ.Ε. στην πνευματική αναγέννηση του ανθρώπου	196
Σιζελιανού Αγγ.:	Ιερά οδός. Ποίημα	60
Σιζελιώτη Αιδ.:	Από τη ζωή του Πρωτεγόρα	19
Σκίπη Σοτήρη:	Αυτοτιμωρία	18
Σπανοίδη Αθηνάς:	Ο μυστικισμός στη μουσική	159
Τολστόι Λέοντα:	Ένας αληθινός άνθρωπος	134
»	Ο γάος της αρετής	198
»	Η αλήθεια βασιλεύει	249
Χαμιουδόπουλου Δ.:	Η εκφραση της ζωής στις συμφωνίες του Μπετόβεν	229
Χορροπούζιου Αιμ.:	Νόηση και αγάπη	39
Χρωϊνας Ελ.:	Το λουλούδι, τι κρύβει στην υλική του μορφή	153
»	Μια ιστορία αγάπης	199

ΔΙΑΦΟΡΑ

Η απολογία του Αιδασσάλου του γένους	
Θεομύζιον Καύχη	4
Η λαύξη σοφία	13
Λογοί σοφοί	23, 80, 149, 227
Ξινογλώσσα αξιώματα	30
Ανθρώποι και ζώα	53
Ποιείναι η αληθινή σοφία: Ποιήμα του Χ. Μπανταζάρου	58
Γιατί δεν έγινε ποταμός. Κινέζικο παρόνθε	59
Η αληθινή ελπίδα	65
Ο σκελετός και η ηρεμία. Ποιήμα του Β. Ουγζο	66
Εστιά του λαού και ζώου	68
Λαοί και δάσος. Ποιήμα του Walling	80
Λογοί του Μπιτόβαν για τη ποιότητα	84
Αποσπάσματα από ένα ομιλτήριο ομιλίας παγκόσμιων προϊόντων της Θ.Ε.	85
Ο Κασάντζακης και ο Θεός	91
Ο Εξαγιώγετος την Ε. Μπλάφιαση και την Άννη Μπλάφια	95
«Αιθερίως»	121
Στοχασμοί του Αγγέλου Τριζακή	123
Οι απόψεις των αρχαίων Ελλήνων για τις αθλήσεις της φύσης	124
Οι αθλήσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα	168
Ο νόμος του Καρμιά	175
Η φρόνησιν προοίμιό της ανθρώπινης ζωής	182
Η προσοχή	184
Το ζώο που δεν έπαιξε	186
Η μορφή μέσα	187
Η γυναίκα στον ανώτερο ρόλο της	193
Συμβουλευτική λέξη	195
Πως τελειώνει η διαθήκη του Παν. Κονιάκου	198
Από τους «στοχασμούς» του Joseph Joubert	209
Η λαύξη ή εξοσφίση σκεψη	219
Οι ιδέες των αρχαίων Ελλήνων για την Αρετή	241
Πως τελειώνει το αριστοποίημα του Βικτόρα Ουγζο «Οι αθλήτες»	248

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τα Γραφεία του «ΙΛΙΣΟΥ»
Βουκουρεστίου 25, α' όρο-
φος Κωδ. 106 71, είναι
ανοικτά κάθε ημέρα από
10.30 - 1, εκτός Σαββάτου
και Κυριακής.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ-ΛΟΓΕΕΣ

Παρακαλούμε όπως απο-
στέλλετε με ταχυδρομική
επιταγή προς: Περιοδικό

« **Ι Λ Ι Σ Ο Σ** »

**ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 25,
106 71, Αθήνα.**

Επίσης αποστέλλετε με τρα-
πεζική επιταγή μόνο εις:
Θεοσοφική Εταιρεία, Βου-
κουρεστίου 25, 106 71,
Αθήνα

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ

Ζάκυνθος: Παν. Βλαχόπουλος
Βόλος: Γ. Κουκουβίνος
Ηράκλειο: Μ. Ασηθιωτάκη
Ιωάννινα: Ελευθ. Τζομάκας
Κέρκυρα: Κάρολος Αγίου
Λαμία: Γ. Μουτάρης
Λάρισα: Ισ. Φελλούς
Ναύπλιο: Χαρ. Μπαρακλής
Πάτρα: Αθ. Κοντοσάκης
Ρόδος: Αντ. Βεργωτής
Σύρος: Π. Ζαχαρονίτης
Χαλκίδα: Δημ. Δημαρέλος
Χανιά: Εμμ. Νοδωράκης
Κύπρος:
Αθην. Παπαδόπουλος
Α. Γρ. Αυξεντίου 29
Μέγαρο Δίπα 456
Τ.Τ. 6021, Λάρισα
Τηλ. 0465-4511 (Οιζίας)

Εκτύπωση: **Μιχ. Τσιαδής - Ν. Κουτσοδόντης**
Ηρώς Κωνσταντοπούλου 1, Β — Ν. Λιόσια
Τηλ. 57.15.595 — 57.32.001

Οι Διδάσκαλοι και η Ατραπός

C. W. Leadbeater

Το κλασικότερο Θεοσοφικό βιβλίο που αναφέρεται διεξοδικά και συστηματικά στους Διδασκάλους της Σοφίας (στην Μεγάλη Λευκή Αδελφότητα), και στις Μυήσεις τους:

Η ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΤΩΝ ΜΥΣΤΩΝ • Η ΥΠΕΡΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΖΩΗ • ΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΟΥ ΜΥΣΤΟΥ • ΚΟΥΤ ΧΟΥΜΙ • ΜΟΥΡΑ • ΕΝΕΤΟΣ • ΣΕΡΑΠΗΣ • ΙΛΛΑΡΙΩΝ • ΚΟΜΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΡΜΑΝΟΥ • Ο ΔΕΣΜΟΣ ΜΑΘΗΤΟΥ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΟΡΑΤΟΥΣ ΚΟΣΜΟΥΣ • ΕΙΣΔΟΧΗ ΥΠΟ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑΝ • Η ΕΝΩΣΙΣ ΜΕ ΤΟΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΝ • ΑΙ ΤΕΣΣΕΡΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΤΡΑΠΟΝ ΑΓΟΥΣΑΙ ΟΔΟΙ • ΠΡΟΣΕΥΧΗ • ΔΙΑΛΟΓΙΣΜΟΣ • ΕΥΛΑΒΕΙΑ • ΔΙΑΚΡΙΣΙΣ • ΕΓΩΙΣΜΟΣ • Η ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΟΥ ΗΧΟΥ • Η ΠΡΩΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΜΥΗΣΙΣ • Η ΑΟΡΑΤΟΣ ΣΥΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ • Η ΔΕΥΤΕΡΑ ΜΕΓΑΛΗ ΜΥΗΣΙΣ • Η ΤΡΙΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΜΥΗΣΙΣ • Η ΠΕΜΠΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΜΥΗΣΙΣ • ΝΙΡΒΑΝΑ • ΕΠΕΚΕΙΝΑ ΤΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΤΟΥ ΜΥΣΤΟΥ • ΑΙ ΕΠΤΑ ΑΤΡΑΠΟΙ • ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ • ΜΑΓΙΚΑΙ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ • ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΑΙ • ΑΙ ΠΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΝ ΑΠΟΚΡΥΦΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ ΙΔΙΟΤΗΤΑΙ • ΑΙ ΕΠΤΑ ΑΚΤΙΝΑΙ • ΑΙ ΥΨΙΣΤΑΙ ΜΥΗΣΕΙΣ • Ο ΚΥΡΙΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ • ΤΑ ΘΕΙΑ ΟΝΤΑ • Η ΑΝΕΥ ΤΕΛΟΥΣ ΑΤΡΑΠΟΣ •

Η Έκδοση είναι πλήρης και χωρίς περικοπές (528 σελίδες)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ

Ταχυδρομική Διεύθυνση: Τ.Θ. 51 134. 145 10 Κηφισιά

Τηλέφωνο: (01)-86.63.591 Fax: (01)-62.50.513

<http://tetraktvs.cjb.net> e-mail: tetraktv@otenet.gr

TACHYΔΡΟΜΙΚΗ Ή ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗ ΠΑΡΑΠΤΕΛΛΙΑ ΜΕ ΑΝΤΙΚΑΤΑΒΟΛΗ

(χωρίς έξοδα αποστολής για παραγγελίες αξίας άνω των 9.000 δρχ.)

- Μετενσάρκωση (Παπύς)	2.400
- Η Ζωή μετά τον Θάνατο (Άννυ Μπέζαντ)	1.900
- Σύγχρονες Επιστολές των Διδασκάλων Α' (Ροζέρ ντε Πεν)	2.800
- Σύγχρονες Επιστολές των Διδασκάλων Β' (Ροζέρ ντε Πεν)	3.000
- Σύγχρονες Επιστολές των Διδασκάλων Γ' (Ροζέρ ντε Πεν)	3.800
- Ανώνυμη Αδελφότητα (Στέργου Χρούση)	2.500
- Διδασκαλίες Δρυίδων (Υβ Μπερτού)	1.800
- Η Μυστική Ιστορία του Τεκτονισμού (Κ. Λεντμπίτερ)	3.200
- Το Βιβλίο του Τέκτονος Μαθητού (Όσβαλντ Βιρτ)	3.800
- Το Βιβλίο του Τέκτονος Εταίρου (Όσβαλντ Βιρτ)	3.600
- Το Βιβλίο του Τέκτονος Διδασκάλου (Όσβαλντ Βιρτ)	4.900
- Τεκτονικό Μουσείο (Νο 16) (Πέτρου Γράβιγγερ)	4.100
- Το Μέγα Απόρρητο Α' (Η Βασιλική Τέχνη) (Ελιφάς Λεβί)	1.900
- Το Μέγα Απόρρητο Β' (Τα Μυστήρια των Ιεροφαντών) (Ε. Λεβί) ..	2.900
- Το Βιβλίο των Σοφών (Ελιφάς Λεβί)	2.000
- Η Απόκρυφος Εξέλιξις της Ανθρωπότητας (Κ. Ζιναραζαντάζα) ..	4.300
- Οι Διδάσκαλοι και η Ατραπός (Κ. Λεντμπίτερ)	5.800
- Πραγματεία επί των Αποκρύφων Επιστημών (Παπύς)	4.900
- Το πρόβλημα του Κακού στο Αστρικό Πεδίο Α' (Σ. ντε Γκουαϊτά) ..	6.200
- Πως θα καταπολεμήσουμε την Βασκανία και τις Αρνητικές Δυνάμεις (Παπύς)	1.300
- Ο Παράκελσος και η ουσία της Διδασκαλίας του (Φρ. Χάρτμανν) ...	3.500
- Μύστης κατά την τάξη Μελχισεδέκ (Στέργου Χρούση)	3.600
- Αναζητώντας τους Ροδόσταυρους (Φραντς Χάρτμανν)	2.200
- Αυτοκυριαρχία και Πεπρωμένο με τους Κύκλους της ζωής (Χ. Σ. Λιούις) ..	2.800
- Η Μυστικιστική ζωή του Ιησού (Χ. Σ. Λιούις)	3.300
- Προσευχές από όλο τον κόσμο (Μάνν Τσίλαρ)	1.800
- ECCE HOMO (Λουί Κλωντ ντε Σαιν Μαρτέν)	1.300
- Ο Εσωτερικός χαρακτήρας των Ευαγγελίων (Ε. Π. Μπλαβάτσκι) ..	1.500
- Ο Θρύλος του Τέταρτου Μάγου (Χένρυ Βαν Ντάικ)	1.000
- Εσωτερικός Βουδδισμός (Α. Σίννετ)	3.000
- Μέγα Ελληνο-Αγγλικό Λεξικό (Τζον Πίκερινγκ)	16.500
- Αφίσα "Ροδοσταυρικός Πίνακας του Ερμητισμού και της Αλχημείας" (Ιωάννου Πανσόφου 1626) (Αφίσα 50 x 57 cm με συσκευασία)	2.800

(1242)

Ονοματεπώνυμο Τηλέφωνο
Οδός Αρ. Πόλη Τ.Κ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ

Ταχυδρομική Διεύθυνση: Τ.Θ. 51134, 145 10 Κηφισιά

Τηλ.: 01-86 63 591 Fax: 01-62 50 513